

BERTSOLARI

GVDVAK

1935-1936

EVSKATZALEAK

H-59981
F-60763

ATV
27093

BERTSOLARI-GUDUAK

1935 - 1936

DONOSTI'KO EUSKO GAZTEDIA

LAGUNTZALE

EUSKALTZALEAK

DONOSTIA - 1936

BERTSOLARI-GUDAK

1887-1896

MONOSTRUKO EUSKO GASTORIA

LAGUNTZALE

BUSKATZAILA
GONGOTIA 1935

ADV
27093

BERTSOLARI-GUDUAK

1935-1936'gn

ILBETZEKO 20 ETA 19'an

OSPATUAK

GUDUKO BERTSOAK

EUSKO GAZTEDIKOAK YASOAK

ZUBIMENDI'TAR YOSEBA

IDAZLE

AITZOL'DAR Y'REN

ITZAUREA

ARGIRATZAILÈ

EUSKALTZALEAK

BERTSOLARIA, NOR DEGU ?

Zer ote litzake Euskaleña
bertsolaririk gabe ?

Gure eñiaren eñaiak antzutu ziralakoan geunden. Emankoña izan degu euskal-gogoa bai kanta eta dantzak, bai yoku eta bertsolariak sortarazteko. Nun izan ote da gure mendi tarte oietan baiño ugariago abesteko doairik? Nun bertso eta olerkiak asmatzeko almen bizkoñagorik?

Alako artan, ordea, Euskaleñiko sormen ori igartu zala zirudin. Erdel-kutsua nun nai; arotz gogoen nabarbenkeria itz, kanta eta bertso guzietan.

Diktadura -menpean geunden artean. Or genbiltzan «Euskaltzalekoak» nundik nora euskal-gogoa piztuaraziko. Inguruan eriotz-antsiak baizik ezbagenituen entzuten!

Aro negargañi ura, bikain asko, gure Yauregi olerkari miñak betirako yakin arazi du:

«Ilundu ziran Euskaleñiko mendiak beñiz,
laiñotu egun nabaña.....

Negañez ta antsiz, lotsaz dardaraz beñiz yañi zan
Gernikako zugaitz zaña.

Mendira igesi laisterka asi zan negar-zotinka
Ama Euskera gaixua...
Zapi zar-beltzez estali zuten Maitagañiak
berez urézko burua.

—
Gau luze batek zabaldu zuan estalki beltza
Eusko erien gaiñera,
ta, yaun da yabe, txistu t'oruka, Baso-yaun gaitza
zebilen menditik bera ».

Ain maitagañi genituen amaika gauza betirako galduko
ote zitzaizkigun dardaraz geunden.

Euskal-kutsuko gaietan gogokoenak kanta zañak eta
bertsolariak zaizkigu. Aien ots eztitsua itzali eta oien
sormena igartuko ziralakoan lañi giñan benetan.

Beste erí batzuk ere oréla ondatu baitute bere izakera
berezia! Oroimenera zetorkigun Gabriel y Galán'en arako
olerki atsekabe ura:

«Se acabaron para siempre los selváticos juglares
que alegraban las majadas con historias y cantares
y romances peregrinos de muchísimo sabor.

Para siempre se acabaron los ingenuos narradores
de las trágicas leyendas, de fantásticos amores
y contiendas fabulosas de los hombres del honor.

¡ Ya se han ido, ya se han ido !

¡ Ya no ritman, ya no cantan !

los pastores y vaqueros de mi abuelo el patriarca
que con ellos tuvo un día la fortuna de morir ».

Erdel erietan gertatutakoa Euzkadin ere egi garatz biurtu zitekean. Bildur onek garamazkin nundik nora bertsolari zaáren aragi igartuan bizitz-guna txertatu genezaken asmatzera.

Asmo onek eraginda bertsolaria nor ote genduan ikastera makurtu giñan. Bertsolaria nor izan du ote zan eta eusko edesti zear aren izakera ezagutzera beartuak geunden, auferantzean ere iraunkor bizi araztekotan.

Bertsolaria, nor naizen, alajaiña?

Iñork adierazi lezakean baiño obeto bertsolari berak beren buruaren beñi eman lezateke. Biotz bañuan nabaitzen duten indar eskutukoak daramazki-kanta araztera.

Bertsolariak bere baitan urduritsu, ezin egonik oartzenduan kanta-miña ezin genezake, guk beintzat, azaldu. Abestu bear auxe Buenos Aires'en bizi izandu zan ezpeletar Mendiaga koplakariak bikain asko irakatsi zigun:

«Kantuz sortu naiz eta kantuz naiz bizi,
kantuz igortzen ditut nik penak igesi;
kantuz izan dudanian zerbait irabazi
kantuz gastura ditut guzia igesi:
kantuz ni bezelakok iltzia merezi ».

Kantuz pasatu ditut gau eta egunak;
kantuz izan dirade ardura ta lanak;
kantuz ibiltzen nitun aldeko lagunak;

kantuz eman didate, obra gabe, famak;
kantuz artuko al-nau Yainko-Yaunak.

Kantuz eman izan tut zenbaiten beñiak,
kantuz gustatu izan zait eraitia egiak;
kantuz egin baititut ainitz afruntuia
kantuz eran ditzadan ene pekatuak,
kantuz egiten ditut nik penitentziak.

Kantuz eginez gero munduian sortzia
kantuz egin bear dut, ene ustez, iltzia;
kantuz ematen badaut Yainkuak grazia,
kantuz idekiko nau San Pierek atia,
kantuz egin dezadan zeruan sartzia.

Kantuz egotz nezaten iltzen naizenian,
kantuz ene lagunak arturik aidian,
kantuz ariko dira ni lurian sartzian,
kantuz pranko utziko diotet munduian;
kantuz egin dezaten nitzaz oroitzian ».

Ara, seaskatik ilobiraiño bitarteko bertsolariaren bizi-
tzera Mendiagak zořozkiro adierazi. Landareak ernemi-
ñaren indařez lorezen diran bezelaxe, kanta miñak ber-
tsolariaren eztařia uřatuaz apaldiak abestera beařazten
ditu.

Seaskak, gurasoak, sorteriak, adiskideak, ogibide eta
lanak, naigabe ta alaitasunak, yaiotz ta eriotzak, yolas ta

atsekabeak, oben eta Yaungoikoak barneko iturburuan ur garden ugariak sortarazi dizkiete bertsolariei.

Beren baitan nabaitzen dituzten kezka eta alaitasunen abeslari izan bada bertsolaria erikideen eta abeñiaren kantolari ere bazaigu. Euskaleriak ez du ezagutu bertsolaria aiñako edeslari eta izlaririk.

Euzkadi'ko eleder, bertsolaria

Nekazari, artzai, itzai, mandazai, erotari eta ikazkiñen artean bakañik sortzen zaizkigu gaurko onetan bertsolariak. Buruz yantzitako gizon eta andere artean bertsolari gutxi aurkitu leizke orain.

Bestelakorik gertatzen zan antziñan. Begirapen aundiko yaun eta andereño xalo gazte taldeetan ere koplakari iaierik aurkitzea etzan gaitza.

Eztaiak edo iñetak zirala, bataio edo eriko yaiak zirala bertsoak kantatzeko etxeko yauna edo alaba apain askoa prest ikusi zeikean.

Etzan arlote eta yende xeearen egitekoa bakañik bertsoak asmatzea; goimailako gizartean ere aurkitu zitekean yolasketa gendun. Orduan izlari yakintsu edo sasikorik, gaurko erara, ezagutzen ezbaitzan.

Ao ederekoak, beste esaera zañez eledeñak, oraingo iztun yaioari esan oi dioten elokuentea, koplakariei deitzen zieten, ez beste iñortxori.

Andereñoak gauiletako eledeñak

Euskaldunen oitura zaárenetako gau-ila zeritzaion gertaerari so egiogun. Ara, etxeko areto apaiñena oial beltzez estalia. Lau argizaiezko suntoi artean gorputz bat datza. Etxeko-yauna il omen da; berari etxe bañunbeko iiletak egitera dioaz.

Ustegabeen alaba bertsoetan asten zaigu bere aita zana-ren bizitz-beñiak emanaz. An ziran aitaren egintza onak maiteki kantuz goratzea; an antsika biotz minuaren naigabea agertzea.

Alos-toñe'ko nagusia il zalakoan aren alaba Usoak, umezurtz bere burua ezagutuaz, kantuari eman zion aita yaunaren korputz aúean yauregiko zorigaitzak bertsoetan neurtuaz:

«Etxe eder leio bage onetan
ez naiz sartu zazpi urte auetan,
eta zortzigañenean,
neretzat zorigaitzean,
aita Beltranen iltzean....»

Asiera egokia olerki onena, areagoa oraindik mami sakon-negartia. Usoa andereñoak XV'gañen mendean apaldi oiek taiutu zituan, bat batean, gaurko bertsolarien antzera.

Etzan andereñoetan bakaña Alos-toñeko alaba biotza samindurik bertsoetara eman zeikeana; Lasturko bestetxo bat ere bere aizparen eriotzean beste ainbeste egiña zan.

Lasturko Milia, auráegin beñian, il zan. Onen gauñan
olermenak eragin ondoren aizpak zion:

«Zer ete da andra erdiaren zauria:
sagar érea eta ardo goña;
alabaia, kontrario da Milia
azpian lur otza, gaiñean aña.»

Iluntxoak, agian, oraingorako XV'garéngo bertso oiek.
Ez da añitzekoa. Aurégin beñiari, aldi artan, zauria sen-
datzearen sagar éreak eta ardo goña, osagañitzat ematen
zioten. Miliaren senañak, baiño, emazte erdibituari, gogo-
koa etzulakoan nunbait, sendagai orde z lur otza eskeñi
zion.

Senañaren okerkeri onek mindu zuan, Miliaren aizpa;
onegatitxek beronek aurpegira itxuskeria azaldu zion arei.
Peru Gartzia, senar izanaren afebak biziki erantzun zion,
bat-batean, Miliaren aizpari gauñil gañatz artan:

«Ez dauko Peru Gartzia beañik
ain gaitz andia apukaduagatik.
Zeruetako mandatua izanik
andrari ok ala kunpli yasorik.»

Alegia, etzala Milia senañaren zabarkeriz il, zeruaren
aginduz baizik; oregatik arek biotzeko kezkarik izatea
etzala bidezkoa.

Eusko erara egiten ziran gauil oietan bertsoz kantatzea legezkoa zalata nunnaitik bertsolariak agertzen ziran gorputz ziranen izenak goratzera.

Gudaketetan bertsolariak

Ez uste izan, ordea, iletak ziranean bakañik bertsolaria azaltzen zanik. Baita beste edozein gertaeretan ere. Ez-taiak zirala-ta, etzan koplakariren bat paltako ezkontza yai oietan. Gaur, ere, *tobera* yotzaileak berekin daramate koplakaria ezkon beriei zorion bertsoak abesteko.

Eñiaren gertaera lañietan, ordea, bertsolarien sormena arotzen zan. Guda negagañian anaiak naasten ziralata, goñotoa madarikatzeko eta pakea irizteko bertsolarien eztañi eta olermenak prest zegozen.

Itzuli ditzagun begiak XIV'gañen mendeko bizitz goibeltsura. Guda odoltsuak zoratuak zarabilzkin aldi artako euskotañak, «*odol sendoa ostuaz*» batak besteari, antziñako abestiak dionez.

Aramaionako gudaketa zangañean gudamutil izandako bertsolariak dio nolako bilduñak eta naigabeak igarotzen zituzten naspil aietan:

«Oñetako lur au yabilt ikara
gorputzeko lau aragiok bezela...»

Beste batek, beriz, Oñaztar eta Ganboar geratean Añasate uria su-gañetan ikusirik kantuari eman zion bañena

lasatze-añen. Aizken apaldian Andra Santa Mariñari eskeñak zuzentzen dizkio bere etxera osasuntsu itzul arazi zulako.

«Esker asko ematen deusat
Andra Santa Mariñari;
Beraxen elizat sartu eta
etxera bidaldu nau ni.»

.....

Oneragotu gaitean Euzkadi'ko edesti zear. Karlatañen gudateari begira diogun pizkabatean. Karlista eta beltz alderdietan bereala nabarmendu zitzaizkigun koplakariak; batzuk Karlos éregeari iseka egiteko; besteak beltzengandik bereak eta besterenak esateko.

«Atso zaar, zaar batzuek
panderua yoaz,
gonak añastaka ta,
ankak utzik, dioaz
ezin sosegaturik:
—Karlos etoñi data
ikustera goaz....»

.... abesten zuten beltzak karlatañei ernegazteagatik. Baita egi borobilik Karlos éregearen *jeneralengatik* bertso zoñotzetan esanak ziran bertsolari beltzak:

«Bordarientzat txardin erdia;
eurak oilozko osoak,
epeñak eta usoak,
edari jenerosoak
ondo beterik basoak.»

Karlataren alderdiko koplakariak etziran ixilik egoteko yaioak. Oiek ere beltzengandik zer edo zer adierazi nai izango zuten pařagaři ustekotan. Geienezan gudamutil beltzak uri nagusitan egoten ziran alperkeri gořian karlatařekin buřuka egin nai ezik. Ongi asko zirikatzen zituzten koplakari xuriak:

«Aspaldian egin dek makiñabat jira,
goiko aldetik beřiz karlistak begira....
—Tropa alpeřik mantentzen, jai ori galketa!
; Ator gu arapatzera Oiartzun mendira!»

Donostian kiskurtuta zeuden beltzei abesten zieten karlatar mutilak. Etziran, ordea, bertsolari guziak guda zaleak; batzuek pakezaletasunak eraginda anai arteko maitetasuna adierazten zuten, Eřenderiko Xenpelařek bezela:

«Ez naiz geřa zale
baizik pakearen alde;
zeiņek nai dauden galde
tirari berari alde,
bala bat sartu buruan
aspertuko da orduan.»

Eřiak zer nai uraxe bertsolariak kantatzen zuten. Maite minduen antzera bertsolariak bereak ditu beti eřiaren naigabe eta alaitasunak. Euzkadin uztartuak gaurdaiņo ibili dira eřia eta koplakariak.

Ořegatitxek, asieratik diogu, eřiaren abotsa koplaka-
XVI

riak dirala; oien eztañaren bidez bañuko antsiak eta pozak gure aberñiak adierazi dizkigula.

Ara zergatik, bertsolaria Euzkadiko eleder ez ezik, bere gogoaren erakusle zala genion.

Bertsolari - guduak

Bertsolaria, geienez, ez da bakañik yarduteko yaioa. Inguruan adiskidea bear du, arerio antzean, guda bizian aritzeko. Orduan sormena arotu, adimena zoñoztu eta irudipena aberasten zaizkio.

Koplakarien arteko yardun oneri, antziñetik, *gudua* deitzen zaio. Etzaigu atsegin bertsolarien alkar yarduketari *batzaldi*, *yokualdi* eta kideko itzez ezagutzea, yatoñizko itz egokia dun ezkerok; izen egoki bakaña *bertsolari-gudua* bedi betirako.

Noiztik ospatzen ote diran Euzkadin bertsolari guduak? Gudu oien adiñik neurtu lezakenik ez dago. Zartzaro oñen ageririk ez bait-degu eskuartean.

Gure aitonak zabartxoak izan zitzaizkigun beren oiturren beñiak iraunkor adierazteko. Bertsolari gudu oiek gure abenda bezin zañak dirala aitortzea ez da okeñeko aitortza.

Guduen beñi yakin arazi ziguten Donostiko «Consistorio de los Juegos Florales» zeritzaion alkartasunak 1877' gañen urtean. Ordu ezkerotik bazkun erainkor onetxek urteoro Donostiko Teatro Zañean guduak antzi-

ñeko erara gertatzen zituan. Olerti yoku onetarako Santo Tomás eguna begiz yoa zuten.

Bidasoarunzko euskal luraldeetan D'Abbadie euskaltzale gartsuak, aro artantxe, ekinaldiak egiten zituan bertsolari guduari eustearen.

Gaurko mende au argitara zitzaigunean gudu oiek, aulkeriaz yota, eriotzera zetozen. Azken-aldi lañira españar Diktadurak zekarkin bertsolarien yoku eder auxe. Betirako igartuko ote zitzaigun euskal-landerea ?

Gaurko Bertsolari Egunak

Koplakarien il bear onek lañi genkarzkin Euskaltzaletakoak. Alegiko erotan alkartu giñan «Lizardi» zana, Yauregi olerkaria, Labaien antzezlaria eta Erauzkin bertsolaria, gaitz ofentzako sendagairik aurkitzen ote genduan edo. Ango asmoak zerbaiteko izan ziran nunbait.

Donosti zañean aiton bizargile bati bertsolari guduak, antziñako erara taiutzen trebe zala igañi genion. «Consistorio de los Juegos Florales» zalako aietan epaile bezela ibilia bait-zan Uranga'tar Iñaki.

Alzaga'tar Toribi jaunaren omenez «Centro Católico» antzokian 1930'gañen urtean Euskaltzaleak lenengoz eratu zuen Bertsolari-gudua onetxek zuzendu zigun. Txirita, Lujanbio, Telaetxipi, Zabaleta, Agife eta Bitoria zanak, lege zañera gudu arigaria egin ziguten. Trebe asko eta zoñotz Uranga olerkari aitonduek bertsolariak zirikatu zituan. Txapeldun, ao batez, Bitoria aukeratu genduan.

Bidea uratu aŕen auferuntz yotzeko garaia etzan eldu artean. Olerti-Egunak, Euskal-Egunak, Antzerti - Egunak berekin zaramakiten lanik asko sortu eta iraunazteko.

Alako baten, ordea, Bertsolari-Egunari ere bere garaia iritxi zitzaion. Liburutxo onen asieran irakur zenezake. Euskaltzaleai, Donostiko Eusko Gaztedi gartsuak eskeiñitako laguntza anaikoŕaz, bertsolarien guduak orain beiñere baiño biziago eta kementsuago erabeŕitzea erabaki azi zion.

Oraindaiñokoan bi Bertsolari-Egun ospatuak ditugu. Oŕialditxo oietan Egun edeŕok aizetu ditzazuntzat idazki au argitara dakarkigu. Ez da lan eŕexik, diotenez; ez da ere nolanaiko bertsolarien apaldi guziak zintzo eta txukun yasotzea. Eusko gaztediko mutilak leiatsu eta biziki bertsolarien aboetik bertsoka - bertsoka apaldi guziak osotu dizkigute.

Langun eta adiskide mami degun Zubimendi'tar Yoseba'k liburua borobildu digu. Gudaketa beŕitze onetan bertsolarien ezten eta eragintzaile Zubimendi zaigu; beroni zegokion ba legez oŕialde oiek taiutzea. Txukun asko gertatu ondoren Euskaltzaleak irakurleengana dakarki.

AITZOL'DAR Y.

I'GO BERTSOLARI EGUNA

1935'ngo Ilbeltzaren 20'an

POXPOLIÑ ANTZOKIAN

DONOSTIA

I'GO BERTSOLARI EGUNA

Nola sortu zan

«Aitzol» ospatsuak, gai oni buruz, bere atzeneko itzaldian onela zesan: «Bertsolariak izandu dira gure edestia gorde digutenak; gure eñiaren poz ta atsekabeak, abestuaz, eunkiz-eunki guregana iritxi-azi dituztenak, gure adimen argiko bertsolariak.»

Alaxen da. Ta yai onen eratzaillearen naia, beñiz ere, gerogo, orobat gertatzea. Baiñan aspaldi xamar ontan, eñiaren gogo-naiak utzirik, or zebiltzan bertsolariak utskeriko gaiak abesten, eñien pañegañi. Eñi-abeslari auek, bide zuzenera ekartzeko asmoz sortu zan yai au.

Ludi onetan, utskeri bitartez, gañantzi aundiko gauza asko sortu oi dira ta bertsolari egun au, ain aundiki ospatu ba-degu, utskeri oietako bati zor zaio.

Lendik ba-zuan «Euskaltzaleak» bazkunak egun ori eratzeko asmoa; baiña, gaur, gertaera onek eragozten ziola; biar, beste batek gañantzi geiago zeukala; uñengoan politika gaia nagusi, eta oñela, batean ta bestean gure bertsolari eguna atzera.

Baiña egun batez, Donostia'n Eusko Gaztedia'k daukan areto apaiñean, ustekabeko gertaera bat sortu zan. Bertsoen indaía argi ikusi zan une aretan eta, ordutik, bazkun onek ere bertsolarien alde zerbait egiteko asmo sendoa artu zuan. «Euskaltzalearen» asmoa lendik yakiñik, ona nola biak batasunez eratu zuten yai-aldi au.

Eguna autatzea etzan ain érez; baiña Donosti éria euskaldundu nairik, beren yaiari begira, yatoñizko euskel kutsu duan gauzik egiten etzala-ta, Done Sebasten egunean, danbor soiñu artean, egitea erabaki zan.

«Argia» asteroko yatoñak zionez, egundo ez omen da oñelako euskel yai mamikorik izan Donostian.

Baiña gure gaurko eginkizuna ez da egun onek sortu dituan zeresanak agertzea, eguna nola ospatu zan edestea baizik.

Gai oni elduko diogu, ba, al degun zeaztasunez.

Poxpolin - aretoan

Goizeko amañak ziran eta Poxpolin aretora etengabeko yendetza ziyoan. Garai artan bildu bear zuten bertsolariak; baiñan yai onetako eratzailleak etzion ordurako beste iñori otsegin. Alaz ere gerorago lekurik izango etzan belduñez, goizik asko zetozen bertsozaleak. Amar terditan, bertsolari geienak epaikarien auñean zeuden, eta Poxpolin-antzokia beriz, ostez gaiñezka.

Antzez-lekua ederki antolatua zegon. Erdian, sei epaikarientzat maia.

Epaikari bakoitzak an zeuzkan saioetako bereziki irarítako oñiak. Oñi aietan, bertsolarien izen ta eñiak eta bertso bakoitzari eman lezaioken ainbestekoa agertzeko, alde batean ala zion:

BERTSO BAKOITZARI PUNTUAK EMATEKO ERA

Oso txarari.	0
Txar-xamarari	5
On-xamarari	10
Onari.	15
Oso onari	20

Epaikari bakoitzak, onela, eñez eman zezakean bere iritzia eta guziak batasunez, erabakia zuzen.

Mai onen bi albotan, bertsolariantzako besaulki bigun, dotoreak. «Euskaltzaleak» en izenean yai onetako lendarikari gendun Ariztimuño yaunak yañazi zituan. Gudu onetara beren izenak biali zituzten era berean yañi ere eta onela gerta ziran:

Ikusleen eskubiko aldetik, lenengo eñeskadan:

- Basañi - Zarautz.
- Zepai - Eñexil.
- Txiñita - Altza.
- Txapel - Azpeiti.
- Lujanbio - Altza.

Bigarren ereskanan:

Abarategi - Bizkaia.
Telatxipi - Errenderi.
Nekezabal - Zarautz.
Sarazola - Antiguoa.
Mintegi - Ordizia.
Erauskin - Ordizia.

Entzuleen ezkerreko lenengo ereskanan:

Kortatxo - Itziar.

Aldaia, asteasuara eta Zailpuru oiartzuara etziran azaldu ta beren exerlekuak utzik gelditu ziran.

Alkain urnietara zetozen gerogo eta onen inguruan Lañalde ta Matxin lapurditarak.

Ezkerreko bigarren ereskanan:

Zabaleta, Kepa	—	Errenderi
Zabaleta, Yon	—	Errenderi
Sorozabal	—	Aiete
Etxeberria	—	Aiete
Uriarte	—	Bermeo

Era onetan yaria zeudelarik esan zitzairen beren eginbeara, baita azkeneko saiorako ezkontza egin ere. Zeini zer lankintza ezartzen zitzaion begiratu gabe, aurretik

idatzita zeuden eran, bakoitza bere aurukoakin yari zan eta onela eskuratu ziran:

Basañi . . .	Artzai	Abañategi .	Arotz
Kortatxo . .	Nekazari	Etxeberria .	Aizkolari
Zepai . . .	Nagusi	Telaetxipi .	Pelotari
Alkain . . .	Moñoi	Uriarte . .	Dantzari
Txiñita . . .	Ikazkin	Nekezabal .	Añantzale
Zabaleta K. .	Erotari	Sarasola .	Añai-saltzaile
Txapel . . .	Indiano	Mintegi . .	Arakin
Zabaleta J. .	Maister	Erauskin .	Baseñitar
Lujanbio . .	Itzai	Matxin . .	Ardo-saltzaile
Sorozabal .	Peñatzaile	Lañalde . .	Ardo-edale

Epai-maia onela eratu zan:

«Euskaltzaleak» bazkunaren izenean, Ariztimuño yauna. Eusko Gaztedia'ren izenean, idazki trakets onen egilea ta Olano, Alzaga, Lekuona ta Olaizola yaun argiak.

Bertsolariei atzeneko irakaspenak eman ondoren, an zabaldu zan antzezlekuko zapia. Egia esan, egundo Poxpolin aretoak etzuan ainbeste lagun bere bañuan ikusi. Eta alaz ere, oraindik, estuka ta bultzaka ateetan geiago ta geiago.

Baiña goazen indar-neurketaren beri ematera.

Ariztimuño yaunak, itz labor mamitsuetan, yai ura zer zan eta zer izatea nai zukean argi azaldu zuan. Bestela

luze yuango litzakela-ta txalorik egin gabe ixilik egoteko,
aŕen ta aŕen entzuleei eska zien.

Gudaketa asi zanean, ainbeste eunka lagun arnasari
eutsiz, beren poza ezin gorderik azaltzen ziran.

Lenengo saioa

Antxiñako erara, epai-maiekoak bertsoan eman zion
asiera. Aspaldietan Zapirain zanak, Txapilo izenordez
ezagutzen zan donostiar erikoxeme yatoŕak erabiltzen
zuan doiñu berakin.

Ona bertsoa:

Ara bertsolarien
gudua eratu,
onekin gure izkuntza
nairikan goratu.
Bakoitzak nai duena
lezake kantatu;
doiñun azke zerate
gaia aukeratu;
baiñan beti bertsoan
zuek gogoratu
euskaldun zeratela
ta ongi mintzatu.

Onekin asi zan lenengo saioa. Bertsoak dionez, doiñu
ta gaia aske zituztela. Eta Basaŕi'k bereala onela yaŕaitu
zion:

Uso zuri bat inguratu zait
goizean egun argitzez,
alaitasuna artxek sortu dit,
yaun maiteak, bere itzez;
eta ni orain zuen aurrean
nazute pozaren pozez.
Lendabiziko, entzule onak:
Agur danori biotzez!

Saio guzitako bertsoak emen azaltzea, amai gabeko
lana genduke. Etziran gaiñera guziak artu eta bakoitzeko
banaka batzuek besterik ez ditugu agertuko. Zepai zan
bigarren eta ona onek orduan asmatutako bertsoa:

Mila urte ta bederatzi eun da
Ogei ta mabosteko urtean
olerkariak etorri gera
guztizko borondatean,
Funtzio eder bat zelebratzeko
Donostia'ko partean,
oitura onak galdu baiño len
ea mogitu gaitean!

Txapel zegoan irugarren bertsolari eta onek gai oni
buruz botatako biak or dijoazkizute:

Pena guziak aldein dirate,
alai dadukat bařena,

zer kantzatzea asko det baiño
au esan beat aúena :
Ainbeste anai eta aúeba
eldu gera alkaúena ;
au da gauza bat euskaldunaren
maitasunak dakaúena.

Begiak argi biotza zabal
memoria daukat ilun,
nere moduan besterik iñor
ez det ikusten nik iñun.
Guztiak ondo izan gaitezen
eúegutzen det gau ta egun
eusko anaiak eta aúebak
alkar maitatu dezagun.

Saio onen beúri emateari uzteko, Basaúí'k botatako bi-
gaúen bertsoa deritzaik egokien. Auxe dezute:

Bertsolariak eman diote
Txeko eúiarri gorantza,
«Mireio» batek edergalutan
yosia zuan Provenza.
Ene Yainkoa egin zaiguzu
guri bear dan laguntza,
al dan azkaúen sendatu zagun
gaixo dan euskel izkuntza.

Bigarren saioa

Oraingo onetan, doiñua epai-maiekoak bertso batean ematen zuana bearezkoa zuten. Doiñu au guzientzat ezaguna autatu zan ; eñiak aoz-ao abesten duana, Pedro Mari Otaño'k sortutako «Limosnatxo bat» deritzaion bertsoakin erabiltzen dana. Gaia ere epaileak esandakoa besterik etzeukaten erabiltzerik. Baldintza auetara etziran guziak bear bezela lotu. Tamalez, beartutako bidetik iges, asko ibili ziran. Baiña geiago luzatu gabe agertu dezagun maiekoak abestutako bertsoa. Berau da:

Bigarren bertso saioa orain
zoazte gogoz astera,
ni ari naizen doiñu berean
bearturik yaraitzera.
Nai ta nai ezik bear dezute
guziak gai auxe bera :
« Euskel izkuntza galtzen ari da
ta galtzen ba'da euskera,
Euskaleñiko seme guziak
betiko galduak gera ».

Bereala Basari'k eman zion asiera. Saio onetako bere iru bertsoak yasoak dauzkagu ta, irakurleen atsegiñerako izango diran ustetan, emen agertzea erabaki degu. Iru auek dira beraz:

Itxas ertzetik entzuten dira
ama euskeraren antsiak
ta bai dirala ilun tristeak,
ene! bai negargañiak.
Nola kanpoan ala etxean
nunai ba-dauzka etsaiak,
au oldoztuta malko trinkotan
betetzen zaizkit begiak;
bera iltzen ba-da ez du askorik
paltako Euskaleñiak!

Entzun zaidazu, gizonezko oñek
entzun, emakumezkoa;
ikur aundiak agertutzea
ez da izango naikoa.
Ara nolatan mintzatzen zaigun
gure Yauregi zintzoa:
«Euskaleña euskerik gabe
bai dala eñi gaixoa,
maasti ofitsu edeña baiña
mats alerik gabekoa!»

Galtzen ba-degu gure mintzaira
galdua dago guzia,
esaidazute, anai añebok,
ez al da lotsagaña?
Irakasleak bezela daukat

nik ere aitortu naia,
au esanikan yoan zitzaigun
Arana Goiri aundia:
« Il naiago det ikusi baiño
Aberíaren amaia! »

Bigarén bertsolaria Zepai zegon eta onek gerogo Txirita
zirikatuaz gaia galdu-azi bazuan ere, lenengo bertsoa au
bota zuan:

Nere baéngo sentimentua
nai nuke adierazi;
yakinduria gurekin degu
iñork ezin galerazi.
Atzeítikan etoíi eta
euskaldunaren nagusi,
geren gauzakin aginpiderik
guk ez al degu merezi?
kanpotar danak bear luteke
euskera ondo ikasi!

Txirita'k ere bertso ederik asko kantatu zuan antxe.
Azkenean par-antzeko irteerakin entzule askoren atse-
giñen. Ona saio onetako bere bat:

Larogei urte gaiñean ditut,
nago anketako miñez,
Donosti'ra etoía naiz
eíen aundia egiñez.

Bi bastoirekin txit lafi nabil
pausorik eman eziñez.
Euskera ia aztu zait eta
erderarikan yakin ez,
maixu batekin eskolan laxter
asi bear det latiñez.

Bertso onek algara edeñak egin-azi zituan. Izan ere
bukaeran buru-eskuakin Ariztimuño apaiza erakutsiaz,
maixutzat bera aukeratua zeukala adierazten zuan.

Begi aurrean dauzkagu Txapel'en saio onetako beste bi
bertso. Guzienak eziñean bioaz auexek:

Nere denboran ez det izandu
orain ainbeste deskantsu,
gure aberi maitagaña
daukagulako indartsu.
Gure gustoa zer litzakean
guk bezin ondo dakizu,
zure beñiak abestutzeko
desiaturik naukazu,
oñetarako laguntasuna,
ama Euskadi ekatzu!

Nere biotza arkitutzen da
alaitasunez betia
ikusirikan emen guziak

daukagun borondatia.
Oregatikan pentsatu det nik
alabantzak ematia
itzalditxo bat egin gabe gaur
ez da komeni yoatia;
beti goratzen saia gaitezen
gure euskera maitia.

Bigarren ekiñaldi onen berri ematea bukatu behean gera
eta Kortatxo'n bertso onekin egingo degu:

Zorionean juntatu gera
anai danak alkaena,
biar bezela ez gaudelako
tristuraz daukat baena.
Gu modu ontan bizi gera ta
gauza bat dago txarena,
anaitasuna ipiñi bear
guk orain emen lenena,
eta euskaldunak ondo izateko
euskera bear aúena!

Saio au amaitu zanean, txalotsa izugarí bat entzun zan
aretoan. Ordurako entzuleak, antzezlekuko bazter guziak
artuak zeuzkaten. Abeetatik mats-alearen iduri, buruak
zintzilik. Ezin adierazi dezakegu ostea nola estutu zan.

Urango saiorako zalantza gogoía zegoen. Nola izango
zan ez baitzekien iñork. Eta atsedeneko asti labur baten
ondoren asi zan.

Aldi onetan, maiekoak bertsoen asiera bertsolari bakoitzari ematen zion. Doiñu artan yañaituaz, itz-erorkera edo rima berdiñekoa arki bear zuan bertsolariak. Eta guzia une berean, oldozteko astirik gabe, zer esango zitzaionen aztañenik etzuala. Korapiño auek guziak ederki askatu zituzten gure gizonak. Batzuek «poto» egiteko lañi xamar ibili ziran; baiña etzan iñortxo ere nabarmendu. Entzutekoa zan aien trebetasuna! Ikustekoa zan aien urduritasun ta odolbizia! Buru belañi maiekoen asierari zoñotz eldurik, zakur gosetiak ogi puska aidean artzen duan irudi edo, zaldi laixterkariaren asierako ezin-egonen antzo.

Saio oni buruz asko esan genezake; baiño gure itzak baiño ango bertso zoñotzak irakurtzea gogokoago izango zaizutela-ta, berak agertu bearko ditugu.

Beste saioetan bezela, oni ere, maiekoak eman zion asiera. Ara zer bertsokin:

Asi dezagun beñiz
bertsotan saioa,
nik oiñak emanikan
oryañaitzekoa.
Auxen bai guk degula
indarneurtzekoa;
entzun, ba, nere itzak
astera nioa.

I'ngo Bertsolari Eguneko epai-maia eta bertsolariak.
Poxpolin Antzokian
1935

1'ngo BERTSOLARI-EGUNERIA AGERTUTAKOAK

GOIAN: 1. «Basari»—Zarautz. 2. «Zepai»—Erexil. 3. «Txirila»—Altza. 4. «Txapel»—Azpeiti. 5. Lujanbio—Altza. 6. Erauskin—Ordizia. 7. Mintegi—Ordizia. 8. Sarasola—Donostia. 9. «Nekezabal»—Zarautz. 10. «Telatxipi»—Ereñderi. 11. Abarategi—Bizkaia. BEIAN: 1. Alkain—Urnieta. 2. «Kortatxo»—Itziar. 3. Zabaleta, Kepa—Ereñderi. 4. Zabaleta, Yon—Ereñderi. 5. Sorozabal—Aiete—Donostia. 6. Etxeberria—Aiete—Donostia. 7. Uriarte—Bermeo

Eta guziei banan-banan asierak eman zizkion. Berauek eta yaíaitzeak emen agertzeko asmoa artu degu; baiñan ez guziak, batzuek baizik. Emen dioaz aúrean egokitu zaizkigunak:

BASAÍ

Lenengoa zu zera bertsoa botatzen....

.....

Orekin poz audirik etzait neri etortzen.

Asi bear bet orain zerbait éregutzen, oíela saiaturik alkar ezugutzen.

ZEPAI

Bigaírena zu zera bota erantzuna....

.....

Orla agurtuko det nere ezaguna.

Asko estimatzen det orlako laguna propio ortarako da gaurko eguna.

TXIÍITA

Yaíaiozu zeorék oíen esanari....

.....

Eíespuesta emango iot orain gizonari.

Apenas dagon bertan eskas eta laí; ez da ala moduan yolasean ari.

TXAPEL

Nai dezuan gaiakin yaíaitu zaiozu....

.....

Nere erantzunakin aítu beazu.

Nola alkar mintzatzen ai geran ni ta zu, urte askoan orla zuk segitu zazu.

TEĻAETXIPI

Zer diozu gai ontan
esan zazu azkar....

.....
Euskara galtzeakin
gaitz aundia dakar.
Saia gaitean danok
gogoz eta azkar,
ikasten saia ondo
naiz gazte ta naiz zar.

SARASOLA

Zeiñentzat izango da
gaurkoan saria...?

.....
Irabazten duanak
zeruan gloria.
Zuri erantzun eta
ara esan egia ;
oraindik ez da galdu
nere memoria.

ERAUSKIN

Orain azaldu zazu
zedoñen gogoa....

.....
la yañita nago

tonto ta eroa.
Nik ez dakit zu zeran
emen toreroa ;
toriatzaiñetzako
au dek yeneroa !

ALKAIN

Noiztikan asi zera
bertsoak kantatzen...?

.....
Nere antzeko lagunakin
nintzanen juntatzen,
beti kantatuz nitzan
euskaraz mintzaten.
Eta emen oraintxe
asi naiz aspertzen.

MATXIN

Nolatan artu dezu
oñen erantzuna...?

.....
Laxter esango dizut
ori ere gizona.
Gose ta egañia
ez da gauza ona.
Nun dezu bazkaria
prestatu dezuna?

ZABALETA K.

Urte osoan zertan
enpliatzen zera...?
.....

Yan eta edanean
konpontzen ba'gera.
Gaur ere o'etara
eto'riak gera,
ia bazkaldutzeko
ba'degun aukera.

ETXEBERÍA

Erantzun akiozu
nere izenean....
.....

Nik kantatuko dizut
zuk nai dezunean.
Bastante aspertuak
gaude gu lanean,
pozik asi giñezke
orain edanean.

URIARTE

Ekin zazu oraintxe
nere lagun zaía....
.....

O'etako bai dala

orain urdu txaría.
Ba-dakizu aragiz
naizela malkaría,
kanturako amaitu
da nere indaría.

ZEPAI

Bertsolarien egun
zoragarí ontan....
.....

Gizonak ez du bear
beti be'riketan;
baraurikan gaude ta
ezta'ri neketan,
danak konporme gera
zu'uteko o'etan.

TXIRITA

Ez dezazute esan
be'itsuk gerala....
.....

E'espuesta emango
diot bereala.
Galanki zapaltzen det
anketako sala;
baiño yasotzen gaitu
nola-edo-ala.

TXAPEL

Ez nuan nik beñere
orlakorik uste...

.....

Entzunlari maiteak
fjatu zaitezte.

Goizetik arkitzen naiz
gaur ni oso triste,
bazkaltzera yuatea
obe degu laiste.

NEKEZABAL

Bertsoak botatzeko
au da yende pila....

.....

Danak pozik uztetan
bear oso abila.

Oraindik solteru naiz,
gaiñera mutila
luák tapatutzeko
a zer ezur pila.

KORTATXO

Ementxe naukazute
zutik eta tente....

.....

Ni're yarko nitzake

orain de repente.
Siletan yaírikan
órenbeste jente,
zu zutik egotetan
aukera zaituzte.

SOROZABAL

Gauza bi esatera
zuengana nator....

.....

Baldin ba-deizkiozu
zuzen ala yator.

Ez dakit zer modutan
ari zeran zu or,
nere eztaña dago,
yauna, pranko legor.

TXIRITA

Zer dala-ta zabilta
bertsoen lanetan...?

.....

Zartu xamar naiz eta
bizi naiz penetan.

Egiak aitortutzen
dizkitzut benetan:

ez dago arunka aundirik
alderdi onetan.

SARASOLA

Au da lanbide zaila
gaurko au nerea....

.....
Ondo neurtu lezake
bakoitzak berea.
Eskuturikan dago
neretzat legea,
sasoirikan onena
joana da nerea.

KORTATXO

Oñelako yai-aldi
eusko-usaidunak....

.....
Naio nituke beti
orlako egunak.
Neu bekelaxe emen
danak euskaldunak
ta pozez euskerari
serbitzen diogunak.

ALKAIN

Miñikan eman gabe
nik nai nuke esan....

.....
Begira daukagunak

sinistatu dezan,
udaran ta neguan
alde guzietan
toriadore txafá
etzerade izan.

MATXIN

Au da buru austeko
lana daukatena....

.....
Oñek ematen digu
biotzean pena.
Zu buru austetan da
egañiak dena,
nik nai nuke orain yoan
zurekin bañena.

LAÑALDE

Emen azalduko det
al detan guzia....

.....
Nik ere egin nai nuke
egiñal luzia.
Gure izkuntza oni
ongi laguntzia,
aski da Yinkoari
laguntza eskatzia.

Irugañen ekiñaldi au amaitu zanean, entzuleen poz ta zaletasuna agertze gaiko txalo soiñua entzun zan. Ordua auñera zioalarik, entzule askok beren etxetara yoan bear ta irteteko asti motx bat eman zitzaioten. Alaz ere, bazkaria gerorako utzita amaika lagun gelditu ziran azken saioa entzuteko asmotan. Orduan asi zan.

Laugañen saioa

Ekiñaldi onetan bertsolariak binaka agertzen zitzaizkigun. Eriak geien ikusi dituan eran eta, batzuen iritziz, beren trebetasuna argien erakusten dutena. Asieran agertu degu bakoitzari ezañi zitzaion langintza; nor-norekin ezkon-azi zituzten ere bai. Alkar eztabaida edo yolasa zioan ba, saio onetan eta maiekoak asiera emateañen bertso au entzun-arazi zuan:

Bertsoetako saioa orain
emendik degu beñitzen,
bakoitzak lendik ezañitako
langintzak gogoz goratzen.
Bertsolariak binaka dira
eztabaidetan azaltzen
eta asieran esan bear du
zer langintzan dan mintzatzen,
gero, leiatuz, yañaitutzeko
bata bestea menpetzen.

Bostna bertso abestu bear zituzten bikoitz bakoitzak. Eta saio onetan bere goi-argi, trebetasun ta zirikada zorotzak ederki agertu zituzten. Erakusbiderako ona Zepai'k nagusi bezela eta Alkain'ek mo'oi langintzan egindako bertso bana:

ZEPAI=NAGUSI

Lenago gazte xama'ra ziñan
pixkat ein dezu zartzera
eta aditu izan detanez
gizon motela etzera.
Nik zuri lana agindu eta
etzazu egin atzera,
nagusi ona izango naiz ni
ondo portatzen ba'zera;
lenguan baiño goizago eto'ri
urena gure etxera.

ALKAIN=MO'OI

Zure bostortzai etzaio yuten
aspaldi ontan erdoirik,
debalde ere eznuke artuko
asko moduzko pioirik.
Zer yanen paltan naukazu eta
zutik or nabil doi-doirik,
ta sukaldean ez da azaltzen

len antzekoen urdairik;
zuk ez daukazu bilaturikan
ni bezelako mo'oirik.

Basari'k eta Kortatxo'k alkar zirikatzeke egin zituztenetan, ementxe dauzkagu mai gaiñean eta auekin amaitu nai genduke bertso agertzea. Basari artzai gendun eta Kortatxo nekazari; ez ditugu berak egindako bertso guziak agertuko; baiña ara emen batzuak:

BASARI=ARTZAI

Neureak orain aitor nai ditut,
besteri zertan galdetu,
urte polita izan degu-ta
ez gera gaizki moldatu.
Artzai lanakin ondo nabil ni
ezin nezake ukatu;
mendi maldetan noiz-nai txistutan,
noiz-nai bertsoak kantatu.
Mundu onetan zein ote dago
orain ni bezin kontentu.

KORTATXO=NEKAZARI

Yoan dan urtea urte ona zan,
arto gariak galanki
eta etsaien inbiriarik
nik ezin neike eduki.

Txistu egiñez, egoaldi onez,
artzaia ere ederki;
alpeñen martxa dago ortikan,
ori edozeiñek daki;
negu txarëan mantendutzeko
saia beazu gogorki.

BASAÑI=ARTZAI

Ai, Kortatxori erantzuteko
ez det nik oso berandu,
lendikan zintzo yota naiz eta
damurik ez det izandu.
Alpeñen martxa ote daukadan
orëk alaxe esan du;
inbrietan bizi zerala
gauzak ongi ezagun du,
zeuk ere zerbait eingo zenduke
komentzirik ba'zendu.

KORTATXO=NEKAZARI

Astelenean izaten det nik,
nere bizi koxkoñean,
iñola ezin ibili ta ni
oso pauso azkañean.
Tabernetara yoaten gera ta,
gero ilunabañean,
geren etxera etorí're bai

egundoko moskoñean;
orduan aitak ipintzen digu
atxurtxo bat bizkañean.

BASAÑI=ARTZAI

Aguro asko esan dituzu
nola bat eta bestia
tabernarako nola daukazun
zeure yokera guztia;
aizu, len asko egitekotan
oso seiñale tristia,
gaitz izango da atxuñarekin
zu lanean ikustia;
kolore oiek egiterako
etzaude gutxi kostia.

KORTATXO=NEKAZARI

Bizibide bat oraintxen goaz
geran etxean artzera,
nekazariak izanikan gu
gauz onik gutxi etxera.
Larunbatean tabernara ta
astelenean gerera,
nere moduan kanpo aldetik
ibiltzen baldin ba'zera
zure aitakin asarētuta
saritan gertako zera.

Ordubiak yoak ziran azken-saio au amaitu zanerako. Iru ordu osoetan egondu ziran ainbeste ta ainbeste lagun, lenengo bertsolari eguneko gora-bera guziak ikusirik, ango trebetasun buru-argiakin arituta.

Ostea Poxpolin aretorik irteterakoan, pozik zegon eta ala adierazten zuan ezpairik gabe.

Guzia amaitu zanean, epaikariak bertan bildu ta asi zuten azterketarako lana. Bakoitzak bere iritzia eman ondoren, azkenik erabaki au agertu zuten:

Epai-Maiaren Iritzia

Epa-maiekoak beren iritzia agertzeko, kontuan eduki bear izan dituzte bertsolarien sorpena, irudipena, bertso-tarako éreztasuna, bertsoen neurketa, puntuak eta oiñen berdintasuna.

Baita ere emankako gaiak erabili zituzten edo ez; eta bakoitzari emandako ogibidearen yabe egin zan edo ez.

Gauzak zeatz aztertu ondoren diogu:

1'go. Ao batez, iritzi berdiñekoak izanik epai-maiekoak txapeldun «Basañi» bertsolaria aukeratzen degula.

2'gn. Bigaeren sarirako «Matxin»; irugaenerako «Zepai»; laugaenerako Alkain aukeratu ditugula. Oietxek puntuz-puntu leku oiek irabazi dituztela, beste batzuek ia berdintsuak badituzte ere.

3'gn. Beste batzuek ere aukeratuak izango zirala, sari

ugariagoak izan ba'lira, ba beste bertsolari yaierik ba-zan gudu onetan-ta.

Epai-maiekoak: Ariztimuño'tar Yoseba (apaiza), Al-tzaga'tar Toribi, Olaizola'tar Yoseba, Lekuona'tar Imanol (apaiza), Zubimendi'tar Yoseba, Olano'tar Txomin.

Eusko Gaztedia'n

Berandu zan bazkaria asterako. Iru ordu abesten yardun eta bertsolariak ainbeste aldiz beren zirikadakin yan-edanak eskatuařen, orduan ez bazitzaioten eman, Do-nosti'ko Eusko Gaztedia'ren areto apaiñean ez zitzaioten ezer ukatu. Ba-zeukaten an eztaña zerekin busti. Era-tzaileak guziei poz eman nairik, bazkari txarteletan au irañi-azi zuten:

Done Sebasten egunean 1935.

BERTSOLARI-BAZKARIA

« Euskaltzaleak » eta Eusko Gaztediak eratua

Asteko txorakeriak

Eusko Gaztedi aroza zilipurdika

Bertsolari erako legatza

« Euskaltzaleak » arkume eria, patata prejituakin

Euskadi'ko goxo ta prutxa

Ardorik onenak - Sagardorik bikaiñenak

Kafia, esteak eretzekoa ta naiko kia ateratzekoa

Ondoren : bota bertsuak !!

Amaika par egin-azi zuan alako euskera mordoiloak eta atzeneko deiari bai bertsolariak azkar erantzun ere. Bazan antxe bertsoa ta alaitasuna!

Bazkalondoan, Ariztimuño yaunak, itzaldi eder baten ondoren, epai maieko iritzia agertu zuan eta an aitatutako bertsolariari sariak onela banatu zizkaten: Basafi'ri 100 pezta; Matxin'i 75; Zepai'ri 50 eta Alkain'i 25.

Bertsolari bakoitzak eskañak bertso ederetan eman zituzten eta berak txalo ederak yasoak ziran.

Ondoren «Euskaltzaleak» bazkuneko lendakari dan Nonzon aldun gazteak, itzaldi sakon mamitsu bat egin zuan eta egun onen eratzailleei eskañak emanaz amaitu zan sari-banatzea.

Ez ordea bertso ekiñaldia. Goian Eusko Etxea'k daukan aretoan entzuki batzuen bitartez ederki entzuten zan bekoa ta goian ta bean, ostez beterik, bertsoa bazter guzitan.

Onela ospatu zan Donostia'n Lenengo Bertsolari Eguna ta itxuraz urangoak gañantzi aundiagoakian ospatzeko zaletasuna gelditu da.

Ondorenak

Usurbil'ko «Gabon» bazkunak, Udañegi bertsolari zanaren izenean, txapeldun irteten zan bertsolariari sari bat eskeiñi zion. Eskeintz ori bertsolaria bizi zan erian egitea eratu zan ta, orela, Zarautz'en urango igandean au zala-ta yai-aldi egoki bat gertatu zuten.

Goizeko amaiketan, «Lizardi» gure olerkari irakasle izena eman dioten antzoki ederean, bertsolari ekiñaldi bat egin zan. Basaí, Nekezabal, Zepai ta Alkain'ek ongi atsegindu zuten ango ostea.

Asieran Ariztimuño yaunak, Euskadi'ko bertsolarien edestia agertuaz oraingoan yo-bidea argi agertu zigun. Guzientzat izan zan naiko txalo.

Bazkaltzen adiskide piño edera batu giñan eta amaieran, beíro «Euskaltzaleak» bazkuneko izenean itzegiñaz, «Aitzol» argiak Udaíegi saria eskeiñi zion Basaí'ri. Bai onek bertso ederetan eskaíak eman ere.

Zinkunegi yaunak, andik eta emendik zorionak emanaz etoítako urutidazki ugariak irakuí zítuan.

An zegon «Orixe» ere eta txaloak beartuta, eskuarte dabilkien olerkien beí eman zigun.

Ezin aztu Baíena yaunak irakuí zigun idazkia. Berau Enbeita'rena gendun eta Basaí bere zuaitzeko kima beía bezela agertzen zuan.

Egun edera Zarautz'en igarotakoa. Bertako semeak beren olerkaria goraldú nairik eratu zuten yaia guzien atsegiñeko izan zan.

Onekin amaitzen degu, irakurle, gai oni buruz egin ziran yaíen beí ematea. Beíz ere urtebete baíu orlako edo aundigoko yaia ospatzeko era izango al degu.

II' GAREN BERTSOLARI EGUNA

1936'ngo Iibeltzaren 19'an

VICTORIA EUGENIA ANTZOKIAN

DONOSTIA

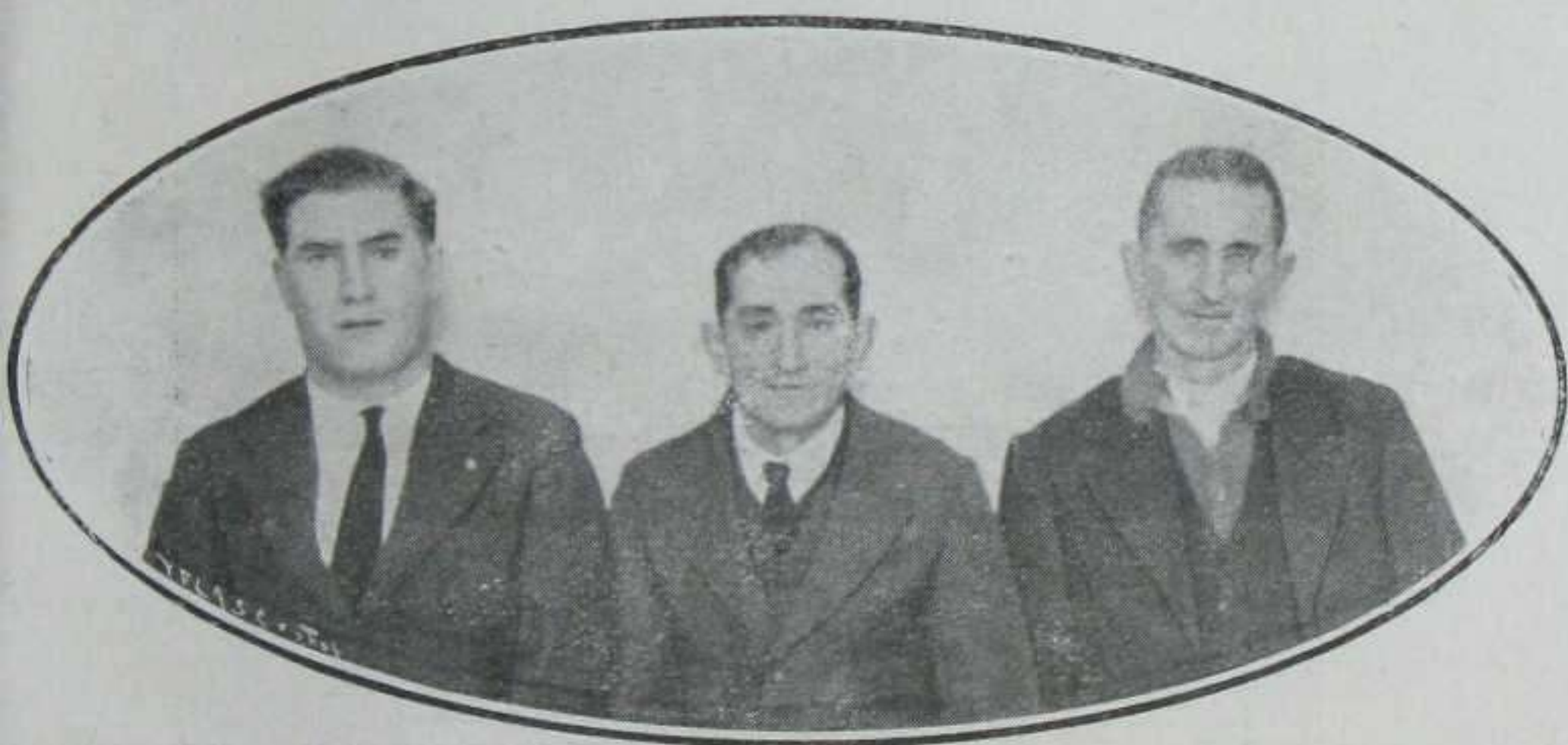
I'ngo BERTSOLARI-EGUNEKO GUDUAN TXAPELDUN
AUKERATUAK

I'ngo saria: «Basari»—Zarautz

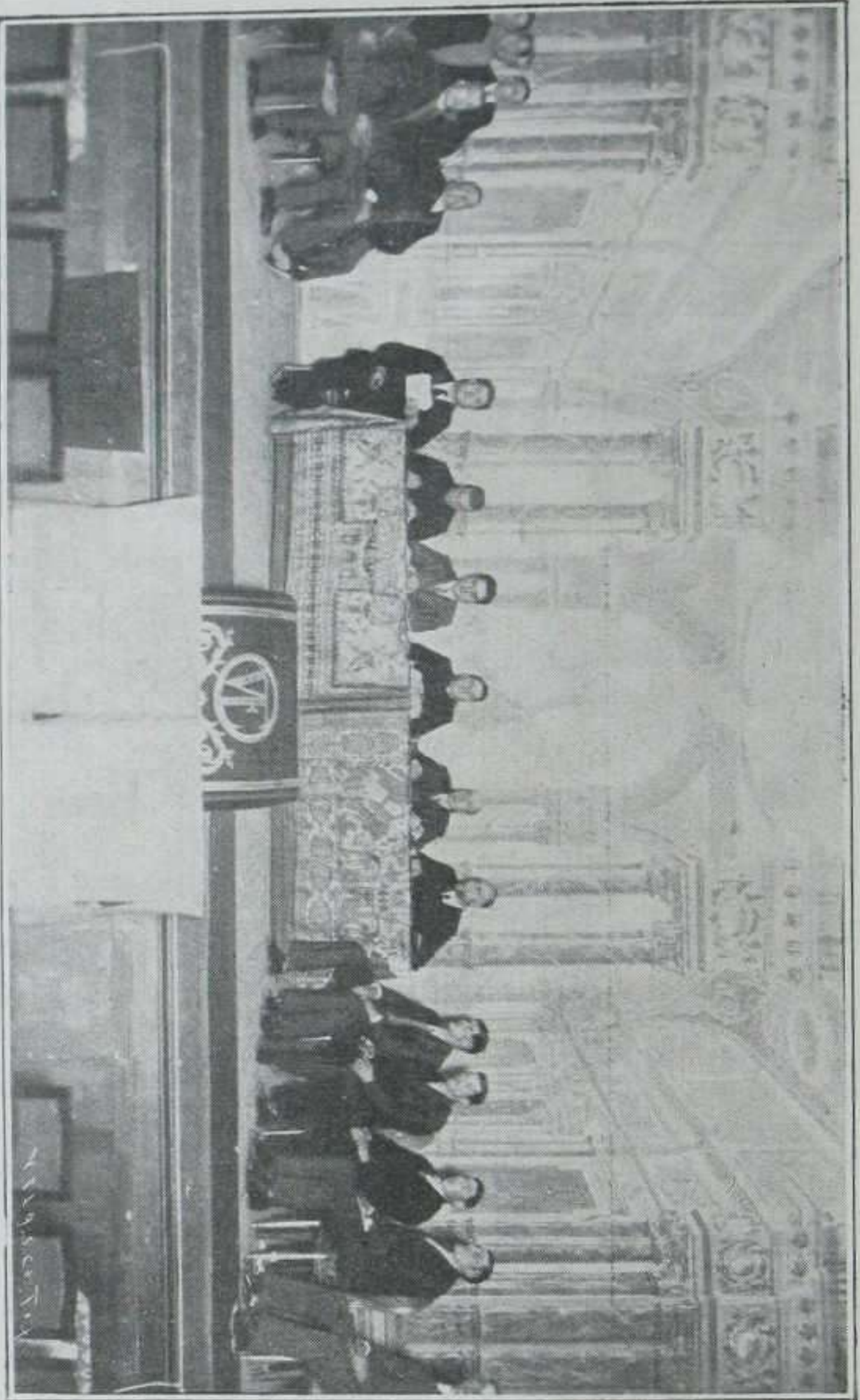

III'gn. saria: «Zepai»—Erexil

«Basari», lenengo saria; «Matxin», bigařena, eta «Alkain», laugařena

11'garren Bertsolari Eguneko epai-maia eta bertsolariak, Victoria Eugenia antzokian. 1936

II' GAREN BERTSOLARI EGUNA

Igazko bertsolari guduen oiartzuna ziara amaitu baiño len, ona beñiz «Euskaltzaleak» eta Donosti'ko Eusko Gaztedia, bigarena gertatzeko lanean. Ezin aztu zuan «Poxpolin Antzokia'an» garai artan bildu zan ozteak, bertan igarotako aldi zoragañi ura; beñiz ere poz-pozik arkitzen zan onelako yai batera biltzeko.

Eratzaliñen ustez, ordun ogei bertsolari batu ba'ziran, aurtengo onetan ugariagoak, noski. Yaialdia luzeegi gertatuko, orde, ta nolabait ere laburtu nairik, eta bide batez, bertsolari guziak neurtzeko era izan zezaten, asmo beñiak zebilzkien. Baita egin ere; Euskadi'n egundo egin izandu dan neurketarik gañantzienekoa, guzien esanean.

Gipuzko aldea bi zatitan erdibituta, Tolosa'n egin zan inguruko bertsolarien aukeratzea; Azpeiti'n urengoa.

Napar anaiak eta Auñamendi arutzko koplakariak ere an zuten beren agert-eñia: Elizondo.

Tamala, bizkaitaak beretakoak ez bidaltzea. Eratzaleak alegiñak egiñañen etzitzaigun iñortxo ere agertu. Urngoan ez al da ofelakorik gertatuko!

Ogei ta amar bertsolaritik gora agertu zitzaizkigun

neurketa auetara ta guzien artean onenak aukeraturik, egin zan Donosti'an azken-batzaía.

Egun onetan abestu ziran bertso guziak yasoak ditugu ta oíi auetan dioaz. Gure itz traketzak baiñan obeki, berak emango dizute yaialdien edertasun neuíi.

Bertsolari edestian yasota betiko gelditu dedin, labur, baiña zuzen neurketa guzien beíi emango dizkitzutegu oíialde auetan. Itzauré labur onekin, goazen Tolosa'ra.

Tolosa'n

Igazko azken igandea gendun. Tolosa'ko abertzaleak bere «Abeíi Etxea» gaiñean duten pelota-leku politean yendea urdiri. Arátsaldeko ordubiak inguru, bertsolariak azaldu zitzaizkigun. Bakoitza bere yarlekutan exerita ona zeintzu ta nungoak ziran :

«Ondartza», asteasuaía.

«Pantxo», asteasuaía.

Txapartegi, asteasuaía.

Etxebeía, andoaindaía.

«Moxo», irurataía.

Ezeiza, ibaíataía.

Ugartemendia, amasaía.

Lujambio, eíenderiaía.

«Txiríta», altzataía.

Bederatzi bertsolari; batzuk zar ezagunak, gazte asi-

beñiak besteak. An bildu zan yendetza izugafia pozik arkitzen zan, onelako gudaldia ikusteko irikiturik.

Lau saio mota egin ziran. Lenengoan azke ziran bertsolariak, bai neuriz puntuz eta zer-esanetan. Lenengo maila onetan agertu zitzaigun bertsolari beñi on bat, Andoain' goa bera: Etxeberia gaztea.

Bigarren saiorako gai au eman zitzaien:

« Egoari yaiak ospatuzeko
kantik onenak aukera
ta Olentzero ta Gabon-gabaz
izaten dan oituera.»

Gaia utzita zenbat ibili ote ziran berak nai zituzten lekuetan. Mutilak zirikalari agertu zitzaizkigun eta Lujambio'k aitatutako bakaño-kapoiak, geienak erabili zituzten kantetan.

Irugarren bertso saioari, epaileak, yuezak eman zion asiera. Izandu ziran gauz politik! «Moxo» zoñotz, biuri ta paregile; «Txirita» ta Lujambio saio onetan nagusi. Batek poto ta guzi egin zigun; baiño yendeak naiko lan ba-zuan tzaloei eutsi eziñik.

Laugarren saioan binaka yari ziran, bakoitzari ezaritako langintza edo ofizioa goraltzen. Ona nola zeuden:

« Ondartza », artzai.	« Pantxo », nekazari.
Txapartegi, nagusi.	Etxeberia, moñoi.
« Moxo », ikazkin.	Ezeiza, erotari.

Azkenekorako iru gelditzen zirala-ta, onela yaí ziran: Ugartemendia, indiano; Lujanbio, maixter; «Txirita», itzai. Saio onetan ere esan zizkioten alkaí beriak eta bost. Batzuek galduta ere ibiliak ba-ziran; baiño entzulien gogoko beti.

Tolosa'ko batzaía amaitu zanean, entzule guziak pozik irten ziran, an igarotako ordu atsegiñak goralduez.

Epai-leak alkar adituaz, erabaki au artu zuten:

«Epai-maiekoak zuzen eta zeatz bertsolarien ekitaldiak aztertu ondoren, gure iritxi au agertzen degu:

Lenlabiziko sarirako «Txirita» 75 laurleko.

Bigaíen eta irugaíen sariak baztertuaz, bigaíen mailakoak berdiñean irizten dituzte Lujanbio ta Etxebería'k 40'na laurleko bakoitzari emanaz.

Laugaíen saria Ezeiza'k, 15 laurleko».

Epai-maiekoak izenpetuta, oíi batean azaldu zuten erabaki au.

Lenbiziko batzar onetan bertsolariak argiro azaldu zuten beren trebetasuna ta entzuleak beren poza. Ilunabaíean amaitu zan, aztu eziñeko yaialdi au.

Urteberí egunez, Azpeiti'n

Goieíaía bertsozale dala, lendikan ere ba-genekigun; baiña egun onetan Azpeiti'n ikusi genduan ikusi arte, ez genduan uste oíelako zaletasunik iñon izan zeikienik ere. Ederki adierazten zuan egi au, bertan bildu ziran entzule sailak eta batez ere bertaratu ziran bertsolariak.

Amaika bertsolari bildu ziran egoardiko amabi ta erdian « EtxeZuri » yatatxe izentsuan.

Bazkal ostean esan zitzairen bertsolariei nolatan yokatu bear zuten eta batez ere, asaririk gabe, anaitasunean, bertso lanetan nola ibili.

Aratsaldean, azoka enparantza zabalean, asi zan bertso gudaketa.

Ona zeintzu azaldu ziran:

« Kortatxo », Itziar.

« Uztapide », Zestua.

« Nekezabal », Zarautz.

« Txapel », Azpeitia.

« Akotegi », Azpeitia.

« Muño », Bidania.

« Zepai », Erezil.

Uranga, Itziar.

Etxaniz, Azkoitia.

Garate, Azpeitia.

Eizmendi, Azkoitia.

Lenengo saioan bertsolari guziak eguneko yaia, Urteberri, goraldu zuten.

Bigarren saioan gai au zuten nai ta naiezkoa :

« Iñaki Deuna, San Inazio'n

egintz onenak aukera

ta bere aintzaz, aipatu, gora

azpeitiaren izakera. »

Ederki erabili zan gaia. Batek Iñaki Deunaren zuzentasuna agertzen ba'zuan, besteak Yosu Langundia ta bere semeak goraltzen zitun.

Irugañen saioan epaile batek zirikatzen zituan eta zofotz eta zuzen erantzunaz, artu zituan bereak eta bi. Tolosa'n bezelaxe saio au izandu zan entzulentzat pozgañien.

Azkeneko ekitaldian bakoitzak ogibide bat zuan eta bestea zirikaka menpetzen saiatu ziran.

Uztapide'k kartzelan sartu nai zuan Kortatxo ! Muño ardo-edale agertuaz, Akotegi'ren ardandegia bota zigun ankaz gora. Zepai arantzale zala itxaso ta ibaiko araiak bereganatu zituan eta Uranga, nekazari yatoña agertu zitzaigun. Zertan yaraitu guzien lanak emen agertzen. Zein baiño zein obeto egon zirala esatea naikoa. Lan edeña yari zien epailei zein onena azaldu zan erabakia artzeko !

Onekin amaitu zan Azpeiti'n bertsolari yaia. Entzuleak zorutzen eta eratzaileak pozik.

Udal-etxean bildu ziran gero epaikariak eta gauzak ongi aztertu ondoren, erabaki au artu zuten :

Lenengo saria : Zepai'k, 75 laurleko.

Bigañen saria : Txapel'k, 50 laurleko.

Irugañen saria : Uztapide'k, 25 laurleko.

Laugañen saria : Muño'k, 15 laurleko.

Erabaki au aditzera eman ondoren Eusko Etxea'ko aretoan itzegin zuan Monzon yaunak eta bere eskutik yaso zituzten sariak. Bai bertso edeñak bota ere eskeñak emanaz.

Ilbeltzaren 12'an Elizondo'n

Baztan'go uri nagusi onetan egin zan irugaíren azterketa. Napar ta benapaíak, zuberoar batekin neurtu ziran. Amar bertsolari azaldu zitzaizkigun beren trebetasuna neurtzera ta pozik egon litezke eratzaíleak, an agertu zan euskeltaletasuna ikusiz.

Auítetik, Batzoki-pean, bazkari eder batera bildu ziran bertsolari ta eratzaíleak, Donosti'tik autobusean yoan ziran bertsozaleak eta bertako aunitz yende. Ariztimuño yaunak, itz apaiñez eta esan mamitsuz, maitekor, agertu zien bertsolarien eginkizuna : euskaldunen batasuna ta euskerari bear diogun begirapena bere gaia. Astindu zituan goi ta be; berotu zitun entzulien biotzak ta bertan sendotu zan gure euskel izakerako maitasuna. Txalo be-roak yaso zitun «Aitzol» ospatsuak eta orobat bertsolariak beren kopla pozgaíekin.

«Antxitonea» trinketea, oztez gaiñezka zegon arátsaldean, bertsolariak asteko garaia baiño len. Agertu ziran auek, eta beren lekutan yaí ondoren ona zeintzu aurkeztu zizkiguten :

Mitxel Dargaitz, Otsondo.

Simon Ibaía, Sumbila.

Joanes Ibaía, Ziga.

J. M. Mutubeía, Eltzaburu.

Jean Haríet, Alduide.

Joanes Iriarte, Banka.
Marziel Laíosa, Banka.
Beltran Sahargun, Banka.
Patxi Elorga, Lekarotz.

Epaileak, yuezak, beste lekutan bezela Euskaltzaleak eta Eusko Gaztedia'ren ordezkariak, ta «Basari» igazko txapeldun bertsolaria. Napar aldeko epaileak ere beaíeko ziran eta Zubiri yauna «Manezaundi» idazle ezaguna ta «Laíeko» izen pean gordetzen dan Irigarai idazle azkaía. Detxepare gaztea Benapara'koen izenean ikusi genduan epaikari.

Lenengo saioa asi zanean, bereala antzeman genion, gauza politak entzuteko zoria izango genduala. Zer-esan, doiñu ta gaiñontzako guzia azke izanik, ezez yardun ziran beren lanean entzulien pozerako.

Bigarren saioan gai au eman zitzaien :

«Euskeldun oron maitetasuna
yazorik goi-goienera
ore berakin gure arbasoen
antxiñetako euskera.»

Bai bertsolariek ederki erantzun ere. Zazpi «probin-tziak», berak zioten eran, gogoz goraldtu zituzten. Zeiñek baiño zeiñek beroago ta indartsuago. Une aietan etzan euskeldunentzako mugarik, eta entzuliei, asieran, txalorik ez egiteko esan ba'zitzaien ere, ezin eutsirik, bein baiño geiagotan ausi zan agindua. Ura zan eusko gaía !

Irugaíen saiorako, beti bezela, epaikari batek ematen zien asiera. Bai erantzun bikaiñak entzun ere. Emen, entzuleak naiko paíe ta algara egin zuten.

Azkenengo saioan, langintza gaietakoan, Dargaitz labo-
rari zala, astindu zuan Ibaía Simon eiztari zalako ta bai onek ziri edeíak sartu ere.

Ardua aupatu naiean Ibaía Joan yaíi zan eta bere anai Pedro, uraren edertasunak goraltzen. Gure ustetan, ura goraldtu bear zuanak gogo txárez ekin zion.

Haíiet Joanes'ek ezkonduen alde yokatzen zuan eta Iriarte gazteak ezkongaiak gora naiean. Batak ezkontza edeía zala, besteak, azke, libre obeto bizitzen zala. Sendia, familia, goseak eukitzea baiño obe zala ezkongai ta Yaunak daki zer esan zizkien alkaíi. Entzutekoa benetan!

Laíosa érotari ta Sahagun artzai ziran. Alkar laíutu zuten derki!

Atzenik, Elorga argin zalarik, Mutubeía zurgin, arotz, agertu zitzaizkigun.

Saio onekin amaitu zan «Antzitonea»'ko yaia. An bildutako yendea, pozaren-pozez, beíz ofelako bat noiz eratu leiken galdezka irten zan.

Edeía, benetan, Elizondo'ko yai au!

Andik laxter epaikariak alkar arturik erabaki au azaldu zuten:

Lenengo saria: Joanes Iriarte, Banka, Benapaía, 60 laurleko.

Bigaíen saria: J. M. Mutubeía, Eltzaburu, 40 laurleko.

Irugaíen saria: Jean Haíiet, Alduide, Benapaía, 25 laurleko.

Mitxel Dargaitz, Otsondo, Baztan, 15 laurleko.

Sariak Eusko Etxea'n banatu ziran eta bertsolariak eskeñak kopla banakin eman zituzten. Beste sari gabeko bertsolari guziei ere, aal zan guzia eman zitzaizen ta guziak konten, alde aietan esaten duten eran.

Baztandakak diotenez, ez dira berealakoan aztuko bertsolari yai onetzaz.

Donosti'ko Batzaldia

Or ikusi dituzuten neurketa ondoren, azken batzaldia Sebasten Done aurégunean, igandea zala-ta ospatu genduan.

«Victoria Eugenia» antzoki apaiñean etzan entzule geiagorentzat lekurik. Sañera guziak auretik saldu ziran ta kanpoan geldi bear izandu zuan oztetza izugarñiak.

Goizeko amaiketarako epai-maiekoak gertu zeuden. Ariztimuño yauna buru zutela, Alzaga, Leizaola, Lekuona, Olaizola ta Eizmendi yaunak.

Beñi auek ematen dizkitzutena zan. bertsolariei asiera eman oi ziona; baiña sendian bat-betako ez-bear itun batek aldendu zuan bere eginkizunetik. «Basañi», igazko txapelduna, ainbeste eratara goraldtu bear degun gazte iaioak eldu zion gure lanari. Ta bai ederki egin ere!

Eñietan egin ziran neurketatik amar bertsolari aukeratu ziran azken batzaldi onetarako. Emen beren izen ta yatorñizko eñiak :

Zepai, Érezil.

Dargaitz, Otsondo.

Etxebería, Andoain.

Harriet, Aldude.

Uztapide, Zestua.

Lujanbio, Érenderi.

Mutubería, Eltzaburu.

Txapel, Azpeiti.

Iriarte, Irurita.

Txiñita, Altza.

Amar bertsolari auetatik Mutubería etzan azaldu ta
gaiñontzakoak emen azaltzen ditugun era berean yañi
ziran.

Oiala yaso zan unean txaloak keia zerioten. Ixildu
ziranean, Ariztimuño yaunak itzaldi eder bat egin zigun
bertsolari zañak gogoratuaz eta batez ere igaz emen gen-
dun Matxin zanaren izena aipatuaz.

« Baseñi »'k asierako bertso au abestu zigun uñena :

Tolosa'n eta Azpeiti'n

izanduak gera,

baita Elizondo'n ere

zuek entzutera.

Onenak bezelaxe

zaituztegu aukera;

orain bertsoan azke

zoazte aстера

doiñuan ere libre
nai dana esatera,
onela goraldurik
antxiñeko euskera.

Béreala asi ziran bertsolariak. Zer ta nola egin zuten, gure itzak baiño bertsoak berak obeto erakutsiko dizute. Eusko Gaztedi'ko mutilak sañean yañita yaso zituzten bertan esandako bertso guziak. Baleike bat edo beste bear bezela zuzen ez artzea; ez da berea aña, alegiñak egin zituzten ta geiago ezin. Geok oñazu ta osatu ditugu guzia artu etzituztenaketa irakuñi dituzten bertsolariak diotenez, ederki artuak daude. Emen dituzute, bada, lenengo saioko bertso batzuek:

Lenengo saioa

ZEPAI

Yaiotzetikan emen nabil ni
mundun batetik bestera
guregandikan yoaten zaiguna
ez da etortzen ostera.
Bi gauz ditugu maitagañiak
Yaungoikoa ta euskera,
anai maiteak, saia gaitezen
oitura zañak eustera.

DARGAITZ

Agur, agur gustora naiz
ementxe Gipuzkoa'n
ta berttua eman bear dut
guztiaren gustuan.

Gauza esamindu ongi,
gaudelarik munduan
gero anima iltzen danian
salba deila zeruan.

ETXEBERIA

Matxin zanari oroipen ordez
gaurko nere agiriak,
ura zan baiña argiagorik
berotu al du eguzkiak.
Entzule onak eskeiñi bada
berai otoitz bereziak
ta gaurko yaien eratzailiei
damazkiet gorantziak.

HARJET

Agur, emen gogotikan
daude entzule guziak,
zuengana naiz etori
Napaña an utziaz.

Zeruko Yinko yaunari
emanen dut graziak
emen bilduta gerala
zazpi probintziak.

UZTAPIDE

Nere agurá emen bildu diran
eusko donostiañari
eta lantegi zoragarí au
emen yartzen dutenari.
Eskeñak eman bear dizkiet
epai maieko yaunari
oiez geñera teatro ontan
dauden entzule danari.

LUJANBIO

Laguntza on bat eskatzen diot
gure Yaungoiko altsuari
eta beraren indaíarekin
ekin bear diot lanari.
Au baiño toki edefaguak
ez dira izaten nunari,
egun on bat desio dizutet
emen zaudeten danari.

TXAPEL

Olerki batzuk abestutzeko
guri digute agindu,
pozik nitzake euskera alde
zerbait egingo ba'gendu.
Oraintxen baiña aldi obian
ez naiz askotan izandu
anai maiteak danok alkañi
bear diogu lagundu,
ez gendukake ezer paltikan
ori egingo ba'gendu.

IRIARTE

Ni ere ager bear naiz,
bertsolari beña.
Barkatu ezaidazute
ez naiz arigaña.
Nik gazte gaztetandikan
maite dut Euskaleña,
guziok maite dezagun
geure abeña.

TXIRITA

Agur eder bat egiten diet
ementxen dauden danari
ta batez ere gu yuzgatzera

etoñi diran yaunari;
oiek ipintzen duten guzian
elduko diot gaiari
Yainkoak zerbait emango dio
beian saiatzen danari.

ZEPAI

la urtia da Matxin zana
yauna mundutikan ila
ura zan gizon pormala eta
alde guzitan umila ;
neu ez nitzake abiatuko
lagun obiaren bila,
biotzetik desiatzen diot
zeruan gerta dedila

DARGAITZ

Gazte gaztetik ezagutu dut
nire lagun Matxin zana,
bertsolari zuzena zen eta
konprenitutzen zuana.
Iltzela aditu nienian
nik artu nizuen pena !
Yinkoak zerun izan dezala
Matxin zanaren anima.

II'garren BERTSOLARI EGUNEKO GUDUAN TXAPELDUN
AUKERATUAK

1. «Txirrita»—Altza. 2. «Uztapide»—Zestua. 3. «Zepai»—Errexil
4. «Dargaitz—Otsondo (Baztan). 5. «Iriarte»—Banka (Benabara)

TOLOSA'KO GUDUAN JARDUN ZUTEN BERTSOLARIAK

1. Ondartza—Asteasu. 2. Ugartemendia—Amasa. 3. Pantxo—Asteasu.
4. Ezeiza—Ibaña. 5. Moxo—Irura. 6. Txapartegi—Asteasu. 7. Lujan-
bio—Erenderi. 8. Etxeberria—Andoain.

ETXEBERÍA

Matxin zanaren eriotzakin
biotza zidan xamurtu
zenbat malko zuen begietan
ordun ote ziran urtu.
Gai onetan bota dituzute
emen zenbait itz neurtu;
orain bere luáldekoak nik
emen nai ditut agurtu.

HARĪET

Ora orain guzieri
egiaz éraiteko
gure éria duzut nik
beti-beti maiteko.
Yinkoak Euskalería
maiterik beti dauko
bere alde ni naizena
ez dut ez ukatuko.

UZTAPIDE

Nere maixu ta guzi det emen
olerkari ikastola,
ene anaia maitagaíak
artu entzuteko aioala.

Emen ikusten det nik yendiak
maitasun pixkat ba-dula,
bestela oinbeste euskeldun ezin
onera bildu iñola,
biotz bařendik agurtutzen det
euskaldunaren odola.

LUJANBIO

Ai nere biotzeko laguna
zera euskaltzale piña,
batzuentzat ori da poza ta
beste batzuentzat miña.
Askok ez dituzte ezagutzen
goña eta urdiña;
baiña gizonak ez du izaten
beti aldarte berdiña;
gaur akaso gaizki izango da
lengoan ondo egiña.

TXAPEL

Nere anaia biotzekuak
eta ařeba kutunak
eldu zaizkigu bata besteak
ezagutzeko egunak.
Mundu ontatik yoan ziraden
gure auřeko aitonak,

Euskaleñi'ko lege santuak
ondo gorde zituztenak.
Euskadi zaía maite dezagun
euskera maite degunak.

IRIARTE

Gernika'ko arbolak
gogor dauka azala.
Ni ere mintzaten nuzu
euskal zintzo bezala.
Gure zeruko Yinko yaunak
konserbatu dezala,
euskaldunak ar dezaten
arbol oñen itzala.

TXIRITA

Zuberoan ditugu adar bi
Laburdi irugañena,
Bizkai, arakar, gipuzkoañak
osatzen degula dana.
Ori munduan yakiña dago
ez beza iñork artu pena,
nik oiek emen ikusi eta
asko poztu zait bañena.

Bertso onekin amaitu zuan Txirita'k lenengo saioa.

Bigarren saioa

Bigarrena asterako esan zitzaien gaia. Ba-dago bertso ederik emen.

Asiera emateko « Basari » k onoko au ebestu zuan:

Entzun anaiak; orain asten da
bigarren bertso saioa :
doiñuan azke, baiña gai batez
guziak yaraitezkoa.
Ez dezute, ez, gauza alaia
orain kantatutzekoa :
« Geia zitalen ondoren txarrik
azalduz bota bertsoa
ta agertu sutsu zein geiagoka
beretzako gorotoa ».

Onela yari zioten dei oni :

ZEPAI

Orelakorik aditzerikan
ez nuan uste oraindaiño,
yoan dan aspaldin ibilia da
gai ontan pranko engaiño.
Asarietan oituak gaude
bekotatikan goraiño,
orelakorik etzan entzuten

kasi-kasirik gaurdaiño ;
pake txarrena obeago da
geñarik onena baiño.

DARGAITZ

Gerla eta pakea ez dire
mundu onetan berdiñak,
gerlak beti eman bai ditu
bazter guztietan miñak.
Ba-dakizkigu negargañiak
egundo ere ez atsegiñak
gerlan aragi baiño naigo dut
bakietako sardiñak.

ETXEBERÍA

Une onetan yañi gaituzte
gu auzez-auze geñari,
goñotorikan izan ezkeroz
bear genioke ari.
Andik etoñi ziran kalteak
ezagaturik ugari,
galde bestela seme kutunak
palta dituzten amari,
sendietako gauza ituna
beti izaten da ori.

HARĪET

Gerla gauza izugafia
au bear da konprenditu
lehenekuak probatzeko
naiko zalakoan nauzu.
Onegatikan aditutzian
kezka gogor bat yartzen du ;
beti bakean bizi gaitean
nik izan dut desiatu.

UZTAPIDE

Kaltegarĳiak dira guretzat
beti emen gudateak,
ba-dakizute lenego ere
itxi zituzten ateak.
Gauza tamala ematen digu
ara gudari yoateak
eta zertako dira emengo
aberatsen izateak,
geraĳen kontra yaikiko dira
Euskalerĳiko yendeak.

LUJANBIO

Geĳa kontuan ni aritzea,
ongi pentsatu ezkeru,

nere esanak agertu eta
ori ez da misterio.
Egun batian baiatu giñan
gorotatuz ezin geio,
anaiak igual ikusten dira
alkaíeren kontrario
eta oíela yaíak ditu
geía dezula merio.

TXAPEL

Negar malkuak saltatzen zaizkit
gauza oiek ikusita,
euskaldun askok kanpoetara
egiten dute bixita.
Kulparik gabe amaika seme
gelditzen dira an ilta,
iñola ere kaíera onik
ez dute irabazita,
esku onetan gelditzen dira
ama semeak yaíta.

IRIARTE

Nik ere pakea duzut
egitako maitia,
oíela esplikatzen dut
bertso au eíaitia.

Nai duzuiat adirazi
gerlak duan kaltia;
baiñan euskaldun artian
segur bakia.

TXIRITA

Zenbat érezo egin izan det
nere deboran elizan,
ta pozik nago ikusirikan
pakian nola gabiltzan.
Ni naizen bezin kobarderikan
iñor ezin leike izan
semeak geía ez yoateatik
mutil zar gelditu nitzan.

ZEPAI

Geía gaixtuak sortu ziraden
Yesus mundun zan artian,
petralkerian bizi nai eta
beti gofoto batian.
Obe genduke orain yartzea
alkaíen borondatian,
gofoto txaíak utzi ditzagun
ongi gogoratutzian
zenbat anaia kulparik gabe
izkutatu dan lurpian.

DARGAITZ

Zenbat amak negar egin zun
gaixuak geratian
orain bezela desiatzen nun
euskaldunaren artian
bizi zedila orduan ere
gustora eta pakian,
euskaldun pranko bearik gabe
an sartu zuten lurpian,
negar egin dut amaika aldiz
gauza au gogoratzian.

ETXEBERIA

Sendi askoren edertasuna
nola degun osatuba,
maitetasuna degula bide
izagun begiratuba.
Pakia dala ongi dago bai
Euskalefi maitatuba,
urutiratu al ba'lerike
zitalkeri gorotuba
eta oraindik urutiago
gera madarikatuba.

HARĪET

Geñaren egitekoak
nola ditudan ikusi
egin ziran gauza itxusiak
guziarendako, noski.
Eñi guzia odol goñitan
ikusi dut aurtzaki
Etsaiengantik gelditu dira
antxen eskualdun zernai.

UZTAPIDE

Geña oñetxek ipiñitzen dit
bere aldiko itzala .
zeiñek ez daki gauza oñetan
leen ibili zirala.
Urte datzuek igaro dira
guda ori izan zala,
kristau artean oñelakua
bai negargañia dala,
beñiz'e guda bildurgañitik
Yaunak aparta gaitzala.

LUJANBIO

Ni toriatzen asko ari dira
geientsuenak alpeñik,

Euskaleña'n ez degu bear
iñondikan ere geñik.
Iñortxok ere ez degu maite
ez frantzes eta napañik,
nunai anaiak bat egiñikan
ez gera geok bakañik,
danak pakean bizi gaitean
ez degu geña birañik.

TXAPEL

Au ere esan egin bear det
agoa bete-betian.
Yesus maitea serbitutzen det
berogeñ ta bi urtian.
Ez det pentsatzen izango danik
iñorentzako kaltian,
oitura zañai yañaitutzera
ea saiatu gaitian,
geren bizitza igarotzeko.
Yesus'en borondatian.

IRIARTE

Ez dirade politak
gerlaren suietak,
or gainian emanen ditut
añazoina supitak.

Txiñita'k eman dizkigu
erespuesta politak,
mutil zar dala, semerik ez du,
eran digu Txiñita'k.

TXIÑITA

Asko dirade nai lutekenak
mundu danian nagusi,
pakian bizi diran kristauak
bere soldadu ta guzi.
Orlakuari tira atzetik
yoan dedila igesi,
gera nai duan gizonak ez du
salbaziorik merezi.

ZEPAI

Arazoi aure esan bear det
oso umil ta serio,
egia klaro ager dezagun
gezurak ez du balio.
Beti or daude gizonak gertu
gera yartzeko propio,
geren denboran yafi digute
garakin ainbat erio,
zenbat gurasok negar egin du
orixen dala merio.

DARGAITZ

Egi aundiak éran bear ditut
nere biotz-biotzetik,
bear gabe partitzen gera
bertze batzuen atzetik.
Nik zertarako yoan bear nuen
gerlara euskal éritatik,
zazpirak bat izan ba'giñan
etzegoan orlakorik,
besarka gaiten orain guziok
geio lotzeko gogotik.

ETXEBERÍA

Gerá dala ta nik esan nai bat
ementxen daukat ba'uan,
gertatu zala urteak dira
ez da aztuko luzaruan.
Iñon semeak eramatea
ai, zeíñen txarki daguan
eta ama batek pena artzen du
seme bat kendu orduan,
nere osaba maite bat ere
gelditu omen zan Kuba'n.

HARĪET

Mutuńak ere ba-dira baińa
alde orotan artu,
ta pakean bizitzeko
Yainkoan lagun gaitu,
sobera mintzatu gera
pakea bear dugu,
zazpi probintzi algańetan
bear gińuzke uztartu.

UZTAPIDE

Emen gerade zazpi senide
danok alkar ezagunak,
leno ikusi ez ba'degu ere
ona iritxi egunak.
Zabal ditzagun orain itxiak
egon diran ate ilunak,
erukańiak dirake anaiak
bai gure biotz bigunak
guda utzita alkar maiteak
bear degu euskaldunak.

LUJANBIO

Gure Yainkoak ematen die
zintzoki dabiltzanari

ura naikoa ibili dedin
erota umilenari,
orain guk zuzen yoka daiogun
bakoitzak bere lanari,
arek graziak emango dizka
pakean dabilenari

TXAPEL

Bi gauza dira diperentiak
txuria eta gofia,
bear bezela artu biaiogu
gauza aueri neuria.
Beste lan gabe itzegitera
nola nagon etoria,
kulparik gabe geia yuatia
ori da tamalgaria,
gauza ederena emen daukagu
munduan, Euskaleria.

IRIARTE

Nik ere oren gainian
beareko dut asi,
geia oretako gauzak
ainbat ziran itxusi.

Ni bizi naizen artian
nai nituzke ikusi,
euskeldunak, gizon onak,
Euskalerían nagusi.

TXIRITA

Okasiua ara yendiak
nola gerta litekian
obea degu geátan baiño
bizi umore onian.
Zenbait bezela ez naiz izaten
fondetan eta kafian,
geían gosiak baiño naigo det
naikua yanez pakian.

Irugañen saioa

Bigañen saio au amaitu zanean, atsedeen alditxo bat eman zitzaien bertsoariei ta bitarte artan entzuliak argi azaldu zuten beren poza.

Irugañen saioa, batzuen ustez zailena, atsegiñena oi zaie geinean entzuliei.

Asierak ematen «Basañi» genduan eta berak irakufitako bertsoa au:

AZPEITI'KO GUDUAN JARDUN ZUTEN BERTSOLARIAK

1. Nèkezabal—Zarautz. 2. Kortatxo—Itziar. 3. Muño—Bidania.
4. Txapel—Azpeitia. 5. Etxaniz—Azkoitia. 6. Eizmendi—Azkoitia.
7. Garate—Azpeitia. 8. Uranga—Itziar. 9. Akotegi—Azpeitia.

ELIZONDO'KO GUDUAN JARDUN ZUTEN BERTSOLARIAK

1. Mutuberria -Eltzaburu (Ultzama). 2. Harriet -Alduide. 3. Lañosa -
Banka. 4. Elorga -Lekarotz. 5. Sahargun -Banka. 6. Ibaña (Juan) -
Ziga. 7. Ibaña (Pedro) -Ziga. 8. Ibaña (Simón) -Sumbila.

Asi beaáean naiz
zirika bertsoan;
nik galdetu ta zuek
erantzutekotan.
Paáez lertuko zaigu
yendea saioa ontan,
ez al zerate egongo
oraingoan lotan.

Emen dioazkitzute asiera ta erantzun batzuek :

ZEPAI

Asi zaite zu, Zepai,
neri erantzuten,

.....

Gutxitan yardutxen naiz
gezuák esaten.

Lendik ere dakizu

nolakoa naizen,

leialaren itxurik

ez al diazu ematen?

DARGAITZ

Zu zera bigaáena
adiskide Dargaitz.

.....

Nere izena dabilte
or oboetan maiz.
Euskaleáia'n yaiota
bertan azia naiz,
gauza ori yakiten
zuk etzenduan gaitz.

ETXEBERÍA

Abizena daukazu
zuk Etxebeáia,

.....

Oraintxen artua dit
onetxen neuáia.

Emen nazute onera

gogoz etoía
nere apeiliduen yabe
beste asko dira.

HARÍET

Banka'tik etoíta
Haríet gaztia
.....

aspalditik daukat nik
orlako suertia ;
plazer izandu dut nik
ona etortzia,
emen ikusitzen dut
auskaldun yendia.

UZTAPIDE

Nolatan zabilta zu,
kaixo Uztapide?
.....

Bein etoíi bear da
etoíi naiz ni're.
Gaur Donosti'an daude
amaika adiskide,
onetxek ematen dit
ainbeste izpide.

LUJANBIO

Lujanbio adiskide,
nolatan zabilta ?
.....

Besua elbarítuta
ementxe gabilta. (1)
Ala ere kunplitu det
emandako itza,
xamuía uste nun ta
gertatu zait gaitza.

TXAPEL

Txapel izenarekin
zera ezaguna.
.....

Neri gustatutzen zait
olako laguna,
ondo pentsatutzen det
gau eta eguna,
auxen da beti guri
kobeni zaiguna.

---

(1) Besoa, lepotik zutzilika
daukan oialtxo batez oztalia
du.

IRIARTE

Nungua zaitugu zu
adiskide Iriarte ?

.....

Irurita'n sortua
Napa'ko parte.
Prantzian izan nauzu
ia orain arte
eta lan egiña naiz
beti gure parte.

TXIRITA

Zer egiten dezu or
lagun zar Txirita ?

.....

Lasai ementxen gaude
deskantsun ya'ita.
Len ere ba-dakigu
alka'eren be'i ta
ez det deusen bildu'rik
onea eto'ita.

ZEPAI

Euskera piztutzeko
gauzarik onena.

.....

Auxe da: bildutziak
danok alka'ena.
Emen nabarmentzen da
zein dan azka'ena,
zeruan sartuko da
orla eiten duena.

DARGAITZ

Aunitz yende daukazu
auean entzuten.

.....

Mitxel'ek ta yendeak
konprenditzen zuten.
Napa'u'tik Gipuzkoa'ra
eka'i ninduten,
benapa'ak bertsoan
orain ari gaiten.

ETXEBERIA

Yai auek goraltzeko
zer degu bea'ra ?

.....

Toki batera bildu
euskaldun inda'ra.
Ortarako ba-dago

bertsuan beara,
maite dezagun danok
gure Lege-Zara.

HARIET

Zintzoki gorde zazu
euskal izatea.

Aiskide, ez dut ukatzen
dutala maitea.

Nik nai dut beti orla
euskaldun yendea
bertan izandua dut
nik ere sortzea.

UZTAPIDE

Len ere egiten ziran
onelako yaiak.

Zenbat bildu ote dira
onera anaiak.

Ementxe dabilzkigu
yaritako gaiak,
danak ikusten ditut
aurean alaiak.

LUJANBIO

Zure alde oietan
zer dio yendiak ?

Batzuek gizadunak
bestiak gabiak.

Ala ere kunplitze'itut
oraingo legiak;
asko ez dira izango
gu baiñon obiak.

TXAPEL

Euskeraren zuatzak
zuek zeratela.

Itzegin bear degu
nola edo ala.

Gauza onik guretzat
ez dago bestela,
aitortzen dizut orain
maite zaituela.

IRIARTE

Etzaude adiskide
bertsolari txara.

Sortzetikan naukazu
betiko napaía.
Zuengana etortzeko
ba-nuan indaía,
zazpiak bat eiteko
ba-dago beaía.

TXIRITA

Gaur ba-daukagu emen
ai zer umoria.
.....

Sekulan ez det izan
orlako zoria.
Or zabilta zu nere
kupira gabia,
zeiñek bila lezaken
beste bat obia.

ZEPAI

Ezkongairik ba'zaude
esan zuk zergatik.
.....

Leno bila ibilita
nago ni gogotik.
Baiña martxa berdiña

artzen da denatik,
gauza on gutxi dago
mutil zaíagatik.

DARGAITZ

Zuetzat garai ona
noiz da bertsoakoko ?
.....

Arnoa dudalarik
netzat edateko.
Eldua naiz ni orain
emen éraiteko,
danak bat yar gaitezen
pakia izateko.

ETXEBERÍA

Bapo yan eta edan
bertsuak botiaz.
.....

Oírela bizi gera
aurten eta igaz.
Ta lana dan tokitik
al ba'degu igas,
guk alperkeriari
eman diogu éraz.

HARĪET

Donosti'n zer gustatu
zaizu, gaur, geiena ?
.....

Auxe dezu aspaldian
nere gogoena.
Edeŕa zala beti
aitu nuen fama,
oraintxen ikusten dut
edeŕa dagona.

UZTAPIDE

Polita al deiozu
dala Donostia ?
.....

Len ere aditu nuen
beraren famia.
Baiñan poztu naiz asko
gaur ere ikustia;
neretzat polita da
oso Donostia.

LUJANBIO

Gogoan eukitzeko
gaurkoan eguna.
.....

Izan ere olakua
pasatzen deguna.
Yende alaia eta
asko ezaguna,
ortan konten al zera
zu nere laguna.

TXAPEL

Mai ingurun yaŕita
bertso ta yatena.
.....

Ni ere etoŕi naiz
aiskide batena.
Diferentiak dira
poza eta pena,
ondo bukatu nai det
asitako lana.

IRIARTE

Oilaxko pare baten
mamiak garbitzen.
.....

Mila ere yateko
ez nauzu aŕitzen.
Len ere Euskaleŕia'n

asko dut kuřitzen,
ezurak eta zaiñak
danak miliskatzen.

TXIRITA

Gustatutzen al zaizu
zuri bixigua?

.....

Bai, ta yan egiteko
ba-det desiua.

Ori da neretzako
mokaru goxua,
gero zurut eginda
a zer pasiua.

ZEPAI

Zer iruditu zaizu
orek esan duna?

.....

Ez nuan uste zanik
orlako yatuna.
Aspaldin det maiean
oso ezaguna,
bera nabarmendu da
asko biar duna.

DARGAITZ

Zuria izango da
puntu zorotzena.

.....

Ez da beroena ta
ezta're otzena.
Euskera galtzeakin
artzen nuke pena,
batera yunta bear da
azkenean dena.

ETXEBERÍA

Zein uste dezu dala
iaiona bertsoan?

.....

Oen izenak ditut
aditu askotan.
Gaizki dabiltzan gauzan
zuzendutzekotan,
oraintxen arkitzen naiz
ia erdi lotan.

HARİET

Saria irabazteko
saiatu mutila.

.....

Politak dira orain
desira guzia.
Egin ez degu ontan
entregu aundia,
bentzitzen degu emen
gipuzkoar guzia.

UZTAPIDE

Bertsotako gogoia
etzaizu agortu.
.....

Ez egin ezkeroztik
mundu ontan sortu.
Ez kantatutzekotan
nitzake ni lertu,
eztaía ausi arte
eingo naiz agertu.

LUJAMBIO

Bertsolari sail ona
zaudete bildurik.
.....

Orduan ez daukagu
iñoren bildurik.
Ez ba' dirazu yartzen

gai oso xamuñik,
egiaz yardungo det :
nik ez det gezuñik.

TXAPEL

Ementxe gaude danok
zuri entzuteko.
.....

Ba-daukat nik gogoia
zerbait esateko.
Ezer gutxi palta det
ona izateko,
apetitua daukat
bazkaita yoateko.

IRIARTE

Zuekin yende auxe
dago poztuirikan.
.....

Ez bai dute ikusi
oñelakorikan.
Nik eñanen dizuet
orain orgatikan,
izugañizko tragua
yaía dut tripan.

TXIRÍTA

Ikusi nai zinduket
asmatu eziñik.

.....
Entzun dezu amaika
bertso eder ta fiñik;
bestela ez genduke
emen gauza onik,
ez uste oraindikan
nekatu naizenik.

ZEPAI

Orain, gauza ba'zera
erantzun zuk neri.

.....
Alde o'rek ematen dit
naikua komeri.
Zer esan pentsatzen det
begira danari,
yator segitzeiozu
zeuk dezun lanari.

DARGAITZ

Kaixo bertsolaria
nolatan zabilta?

.....

Zerurako artuta
ementxe dut giltza.
Geiago ez ba'nitake
emendikan mintza,
sartzerik ez duenak
kanpuan dabilta.

ETXEBERÍA

Zo'rotz erantzutea
daukazu onena.

.....
Itza entzuna det nik
«Basa'ri» o'ena.
Nai ta nai ez esan zuk
orain dato'ena,
zurekin itzeiteko
prest daukak ba'ena.

HA'RIET

Nekatua zaitugu
ustez onezkero.

.....
Pentsatu ta bota nik
nai nizuke gero.
Ni nauzu orain emen

mintzatuko bero,
plazer nuke zuekin
ementxen urtero.

UZTAPIDE

Zurútak ematea du
indaía ugari.

Orduan ekiozu
bertsotan lanari,
Gauzak orla utzi gabe
eldu napañari,
ez diogu utzi bear
ez gauza onari.

LUJANBIO

Aurtengo urte auxe
gogoan artuaz.

Guazen auñera ere
bertsotan sartuaz.
Orain guk al deguna
poliki sortuaz,
eziñean aguro
gerade benturaz.

TXAPEL

Guziok bat eginda
bertsoak goraldtu.

Abuan izan eta
nik ezin umildu.
Mandatu zaía dezu
biar det bialdu,
gure oitura ona
ez dedien galdu.

IRIARTE

Napar aldeko lanak
emen azaltzeko.

Ez da gauza pobria
teatroan éraiteko.
Ni ere ala nuzu
emen kantatzeko,
etxe mutil ona naiz
beregi yesteko.

TXIRITA

Onekin bukatzen da
oraingo saiua.

Naiz bertsoetarako
apropos yaiua.
Atia itxi zaigu
baita're leiuia,
par eizu, zertan zaude
óren seriua.

Laugarén saioa

Laugarén saioa asterako, bertsolarien artean langintzak banatu ziran eta bata bestearen aurka yaíaz ara nola zeuden :

Zepai, uztargile ta Txirita, itzai.

Dargaitz, kontrabandista moíoi ta Iriarte,
kontrabandista nagusi.

Etxebeña, erotari ta Txapel, ikazkin.

Beste iru gelditzen ziran eta auek onela yaíi beáean arkitu zan epai-maia.

Lujanbio, ardozale ta Harriet, tabernari.

Uztapide, sagardo-zale.

Asierako bertsoa bota zuan oraingo aldi onetan ere, bestetan bezela « Basaí » argiak. Ona bera :

Uztargilea Zepai izanik,
Txirita degu itzaia ;
kontrabandista nagusi Iriarte
Dargaitz duela mañoia.
Txapel ikazkin, Etxebería'k
aupatuz erotaria ;
Mutubería ez da etoñi ta
Hañiet da tabernaria,
Uztapide da sagardo zale,
Lujambio ardo zalia.

ZEPAI

Jose Manuel nola naguen
zuri begira yaña
tratu onetan konpontzekotan
onera zera etoña.
Nik aditzera ba-nun ziñala
itzai ikaragaña
neri noiz paatu bear dirazu
egin nizun uztaña.

TXIRITA

Gu biok emen ikusi eta
yendiak poza artzen du
antziñetako adiskideak
alkar biogu lagundu.

Oker zabilta gizarajoa,
bear zenduke zuzendu ;
beste uztaí bat emen daukat
baldin egingo ba'zendu.

ZEPAI

Gose bolaran bildurik gabe,
esan daiogun alkaí,
oficial ona naizela ezkar
egin didazu igaí.
Lengo uztaíakin zure idiak
etziraden gaizki yaí :
beste bat ere egingo dizut
nai dezunian etoí.

TXIRITA

Nere idiak ibiltzen dira
oso yoera puertian
ez dute gaitzik ere izandu
yoan dan urte betian.
Pama puska bat ba-dezu baiña,
yakinduria apartian ;
suerte onikan ez dezu izango
bat ona egin artian.

ZEPAI

Neri zertako desairatzeko
oñenbesteko enpeñu,
ziria sartuko zeniguke
guk sinistuko ba'giñu.
Zure idiak gose plakian
ba-dute amaika kariñu ;
uztaía baño obe zenduke
ondo goberna ba'ziñu.

TXIÍITA

Nere idiari komeni zaie
izateko anparua,
zuk euki dezun kontua baiño
pixkat obexiagua.
Intxaurárekin tratua egin da
bialdu ziran pagua,
nai dezunari saldu zaiozu,
an geldituko da ua.

ZEPAI

Aizu, Txírita, esango izkitzut
segiturikan egiak,
zure idiak ez ditu galdu
uztaí onen premiak.

Disimuluak gezuía izanda
dauzka bere alderdiak :
uztaí onik ez du beñere
gosiak dauden idiak.

TXIRITA

Mundu onetan pizkoíagorik
gezur esaten zu baiño
izango dira, baiña nik orain
egia dizut esango.
Alde ortatik bildu liteke
zerbaiteren aginaldo :
gose egaírik ez daukate,
governatzen ditut ondo.

ZEPAI

Beren denboran pasatu dute
amaika otz eta bero,
aundi xamaíak dauzkazu baiña
ez da izango luzaro.
Onen idiak karga aundian
bizitzen ez daude giro,
itzaia beíz engañatzen da
zuíuta izan ezkerro.

TXIRITA

Nere idiak osatzen dira ;
baiña zu diruzalia,
idi oietxek mendera nairik
ba-daukazu zuk premia.
Oju aundia egiten dezu,
dirudizula prailia ;
idiak gosez ilko lirake
baldin zuriak balia.

ZEPAI

Komeni ez dan arazoirikan
zuri ez dizut esango
ta nik emendik agertu arte
ez al zera ortik yoango.
Zu baiño itzai zataágorik
munduan ez da izango,
lengo uztaía pagatu arte
besteik ez dezu eramango.

TXIRITA

Eztul utziak ez du balio
lasai ibili zaitia,
bertsua orain botako dizut
nere amigo maitia.

Gerta ez bada uztaí on bat
alde ontara yoatia,
kostako zaizu nere atzetik
dirurik eramatia.

DARGAITZ

Egi aundia éran bear dut
garbiki naiz emen asi ;
ni naiz mutil kontrabandako,
ori dutala nagusi.
Nere ustien zenbait duro
dituela irabazi,
biaja pranko egin dut baiña
patu gabe nau utzi.

IRIARTE

Adiskidea bear dutela
enetzako kuadrila ;
ni ere sortu ezkeroztik
kontrabandan nabila.
Iriarte nagusi eta
Mitxel Dargaitz mutila ;
muga bazteretan beti
beldurturik dabila.

DARGAITZ

Muga bazter oitan nabil
belduía ta ikaratan,
armadunak ikusten dut
an diela bazteretan.
Nire ikara ta nekiak
beti-beti alferetan,
nausia gero baitago
mutilari zoíetan.

IRIARTE

Adiskidea nik ez dauzut
aspera ortan zoíik,
nunai agertutzen nauzu
nere burai aitoíik.
Zuk ere ez baldin ba'dezu
or edaten napaíik
maiz ibiltzen zera baiña
karabineron bilduíik.

DARGAITZ

Karabiñuruen belduía
daukat muga guzietan,
sobera ikusten ditut
oitantik bazteretan.

Karga bizkañian nuan,
bide guzia neketan,
pagamentun esperantza
ondoko egunetan.

IRIARTE

Ene mutiā ba-daukazu
ortan miā pikardi
zertan dugun guk solasa
eman zazu eguardi.
Ortakotz éranen dut nik
osoarekin lau erdi
lengoan galdu zazkitan
gutxinaz beñeun ardi.

DARGAITZ

Galdu badin ba'nitun'e
ek etziren neriak ;
iñakala egin nuen ta
yan zituen guardiak.
Ez da ongi gezur ératia
emen éraizu egiak
egiere argi bear dezu :
mutiā galdu ardiak.

IRIARTE

Mugan zer gertatua den
Napa'ua'ko partian,
egi aundiek éraiten
emen asi gaitian.
Mitxel bere ardiakin
mugatik yoatian,
berak galdu ta lo egin du
txe'itegi batian.

DARGAITZ

Barkatu, otoi, nagusia
balin ba'naiz loak artu,
zu deskantsoan zaidela
det ardi pranko pasatu.
Ardik orduan kontua dauka,
zuzen bidean aldatu,
pagatuko nizuela-ta
galtzenen naiz gelditu.

IRIARTE

O'réngaitik emanen duzu
nik dituan zentzuak,
beti garbi mintza nuzu
eta a'razoi zintzuak.

Mitxek ořetxek ba-ditu
izugarızko gautzuak,
ardik ez ditu ezagutzen
ernai eta antzuak.

DARGAITZ

Gizon ori ez du laguntzen
nire uste zentzuak,
edo bertzela gezuřetan
emanen ditu bertsuak.
Bere iñalak eginen ditu
emen mutiā gaixoak ;
beriz obeki berekoitut nik
ernariak eta antzuak.

IRIARTE

Ořelaxen mintza nuzu
egia eřaiteko,
gizon koplaria zara
kontrabandan ibiltzeko ;
bainan da artu zazu
obeki portatzeko,
bertzela zor zaizkizuna
ez dautzut pagatuko.

ETXEBERÍA

Nere lanari ekin biaiote
albiste auxe artzian,
nere denboran ez da izandu
mingaiña oso atzian.
Lenago ere oiturik nago
ain yardun erantzunian ;
érotaria naiz ni izatez,
egite au emantzian
ta aizkide batek zaku iriña
diru gabe eraman zian.

TXAPEL

Ni ikazkintzat yuzgatu naute,
zu beriz érotaria,
gusto ba'dezu entzun zaidazu
esango dizut egia.
Tristurarikan zuk ez daukazu
ain zaude gizon alaia,
txintxotasuna utzita zaude,
tranpa zale ugaria,
kontzientzia garbitutzeko
ba-dadukazu premia.

ETXEBERÍA

Ni érotari langintzan naiz ta
«Txapel» ori ikazkiña,
alare ongi izaten beti
saiatzen naiz alegiña.
Ordaindu gabe eraman ziran
lengo batian iriña,
pagatutzeko konturik ez du.
aitzeki ugari baiña,
etzenduke ez ori egingo
zintzua izan ba'ziña.

TXAPEL

Zure aldian beti izan naiz
oso biotzez biguña,
lagun guziri ondo laguntzen
egiten det alegiña.
Zuk or daukazu yenero dana
neretzat ez da berdiña
ongileari gaizki egiteko
zuk beti daukazu griña:
iriñen partez yartzen didazu
edozer gauza zikiña.

ETXEBERÍA

Nere érotan ez da sartutzen
garien partez artua,
«Txapel» en gezur ori daukagu
lotsik gabe ausartua.
Gaizki zuk esan ez yakin eta
gezurá zuk agertua,
gaizki esana biltzera beriz
zugandik naiz beartua
edo bestela zeure otsona
ez dezu ipiñi edertua.

TXAPEL

Érota ontako nagusi yauna
nola zeraden zeñori,
irin zatañak saltzen dizkatzu
deskuidatutzen danari.
Len ere nago ikasia-ta
etzait zuria komeni
pixuentzako ona dala-ta
zikiña bota iriñari,
zazpigaréngo mandamentuak
ez du agintzen gauz ori.

ETXEBERÍA

Iriña eraman nere etxetik
ordaiñez ekaí ikatza,
óren kopeta lotsagabea,
azala beíz du latza.
Bere auera nik auéregi
ez naike sartu beatza,
langintz arlote batean dabil
ta ezin izan aberatza;
pagoa eskatu, gaztaiña ekaí,
bide okeéretik zabilta.

TXAPEL

Au ere esan bear nizuke,
ortara ari naiz bertsuán,
nere langintzan aritutzen naiz
satisfacio osuan.
Bere aldera itzegiten det
bera bai daukat goguan,
gauz onegatik inbustaria
lengoetan ba-zenduan,
itza edeák mingañez baiño
kontzientzia auzuan.

ETXEBERÍA

Zaku ikatza ekartzekua
aspaldi dan luzaroan,
itza eman bai gure etxera
ez da yun oraindaiñoan.
Uste al dezu, ai! ez dedala
nik edukiko gogoan,
artutzen det bai buruan garbi
zeiñek zer eraman duan,
gure erota txara baldin'ba
nai dezunengana yuan.

TXAPEL

Zer kontatua pranko ba-daukat,
esplikatu al ba' nitza,
Etxebería, entzun biazu
orain diyuazun itza.
Ez nuben uste zendubenikan
oren yenio zipotza,
gaizki egiten daramakizu
oraindaiñoako bizitza
zuzendu zaitez fede onean
biotzetik ba' zabilta.

ETXEBERÍA

Irin ederik egitekotan
nik bueltatzen det aña,
zintzo ta zuzen daukat etxea
oso egoki yaña.
Ikazkin batek saldu bear nau,
kiebra yo det orain ia;
irin zakuaz etxea ustü,
eraman detan guzia
eta alare itzegiteko
onek ba-du ausardia.

TXAPEL

Bein bear zun da onek oin ere
gezur galanta esan du,
len egindako deskuido danak
orain nai ditu zuzendu.
Onek esanda itz sakonikan
nik ez det entzun izandu,
besten pekatuk konpesatuta
zeure danak almazendu
garbi zenduke kontzientzia,
len ongi egin ba'zendu.

HARĪET

Tabernaria nauzu eta
orai nauzute mintzatzen,
arno zalekin nola naizen
ene bizian portatzen.
Gizon onak direla die
dute segur markatzen,
bainan uraren plazer txara
ez dute ongi kontatzen.

UZTAPIDE

Zuruteruak emen gerade
Donosti'ra etoñiak,
eran nairikan ardo beltza ta
sagardo ori goñiak.
Ementxen zuten botilakuak
Napañu'tik ekañiak,
doble kobratu nai liguke-ta
il bear gaitu egañiak.

LUJANBIO

Gauza au nola dan deklaratzeko
batere ez det ajola,
neri gogotik gustatutzen zait,
matsarekiko ardoa

eta ez dizutet nik ukatuko
ardo-zalia nagola
ni nua emen tratatutzera
Yesukristoren odola.

HARĪET

Erán duzu baiña ez dut nai
orai ere ezin etsi,
zuen gogoak argiro emen
bai ditut orain ikusi.
Arnoa emen edan gogotik
mintzatu ere xamurki
pagatu gabe bi itz etxetikan
partitu zaizkit egesi.

UZTAPIDE

Onen tabernan sartu naiz ni gaur
arduaren aitzakian,
ni zuñutero ona nitzala
gizon onek ba-zekian.
Sagardo mia zeukala eta
ardua saldu naiean,
bertsolariak ekartzen ditu
ardo onaren tokian.

LUJANBIO

Nere laguna konporma zaitez
Joan Jose'ren esanian
eta orduan ya'riko zera
oso bide zuzenian.
Konsideratzen yartzen ba' zera
zeo'rek nai dezunian,
o'rek ura saldu nai liguke
arduaren izenian.

HARĪET

Eztakit nik ola den bainan
untaz bear da pentsatu
bersala ez nuke nai
zuengatik zaiñatu.
Ongi ikasten dutena
nai dut nik pratikatu,
nai ba' dezu, omen goitik
eingo duzut serbitu.

UZTAPIDE

Naiz tabernari Napa'ua'ko
asiak daude bu'ruka,
sagardo onen artu-emanak
beti dira diru truka.

Kristau artean ezin liteke
egi au iñork'e uka,
ai zer bertsuak bota leizkean
sagardo onak ba'leuzka.

LUJANBIO

Edari onetikan txarera
dagan diferentzia
ez da izaten nolaikoa,
artzazu pazientzia.
Kolore emateko aiña ardo
ta urez bete ontzia,
modu oretan ez dezu libre
izango kontzientzia.

HARÍET

Kontzientzia ez dut kargatzen
erango dauzut egia,
beste medio emen bai dago
olan ondo ikusia,
ardo onetik gustatutzen zait
neri beti emaitia
bertze aldean ohea dezu
bertara yoan zaitia.

UZTAPIDE

Onen tabernan aspaldi ontan
ein det amaika bixita;
baiña ba-dakit nolatan daukan
malezi txaraz yañita.
Naiago nuke bere taberna
baldin ba'leuka itxita,
arduen truke ura saltzen du
kontzientzia utzita.

LUJANBIO

Denbora asko zan zure tabernan
ez nitzaizula izandu,
emen zer pasatutzen ote dan
yendiak pranko esan du.
Martxa okeña utzi zazu ta
egin zaitez zu zuzendu:
gusto aundian yoango giñake
ona yañiko ba'zendu.

HARĪET

Benturaz ala dikeke baiña
oaintzi oso naiz oartzan
yendia ez dala len bezela
ene etxera etortzen.

Beti ari dira auzoko
taberna geien aldatzen
ba-dakite ez duela deus'e
zuegandik irabazten.

UZTAPIDE

Gizon onetxen pasadizua
esaten biar det asi,
gizartean gaizki esana
sekulan ez det ikusi.
Tratukerian gezuéz dabil
Yesukristo'tik igesi
ola ba'dua a zer gustua
emango dion Judas'i.

LUJANBIO

Gauza onak deklaratzeko
batere ez daukat lotsikan,
zure etxera yoan ta askotan
ateratzen naiz utsikan
ta ez ba'dezu yartzen tabernan
len baiño gauza oberikan,
beriz ere ez dezu izango
Yose'rengandik sosikan.

HARĪET

Meza ortan nai ba'ziñan
ene laguna arakatu,
kondizionak obekiago
bete bear dituzu,
arno ona nai zuenian
eginen proposatu
ene etxean bai daukazu
egiñen zuk pagatu.

UZZTAPIDE

Sagardo biñā yoaten gera
guziok zar eta gazte,
taberna ontako pasadizua
esango dizutet laiste.
Beti or daude adiskideak
nola igande ta aste
urarekin kentzen dizkigu
sosak, arduaren truke.

LUJANBIO

Gelditu gabe ari zerade
gauza zailik ta xamuñik,
gogo dubenak sinistu beza,
ez det esango gezuñik.

Orek urakin agintzen digu
nai negozio aundirik,
edan liteke andik suelto,
ez da Moskortu beldurik.

Onekin amaitu zan Bigarren Bertsolari Eguna. Baiña ez osorik : Donosti'ko Eusko Gaztedia'k duan aretoan, bazkari eder bat eman zitzaien eratzailiekin batera anaitasunean baturik. Ba-zan antxe umore ta bertsotako gogoia.

Epai-maiaren iritzia

Aratsaldean, sari banaketa Eusko Gaztedi'ko aretoan egin zitzaien. Ara nola :

Lenengo saria : Txirita, 150 laurleko.

Bigarren saria : Uztapide, 100 laurleko.

Irugarren saria : Zepai, 75 laurleko.

Laugarren saria : Dargaitz, 50 laurleko.

Bostgarren saria : Iriarte, 25 laurleko.

Murua jaunak emanda, bertsolari zafrenantzak beste 25 laurlekoak Txirita'ri emen zitzaikion eta gazteenekoak Iriarte'ri.

Sari gabeko beste bertsolari guziei ere 25'na laurleko eman zizkioten, eta bertsoa goian, bertsoa beian, bertsoa alboan, bertso ta bertso yardun ziran pozaren-pozez egun osoan.

* * *

Bigarren urtean ospatu degu Bertsolari Eguna. Beste

askoan iraungo al du gure eñien onerako. Bertsolaria eñi mamikoa degu. Eñiak benetan maite ditu ta auek, egiz maite dute eña.

Len gertatu zan alderdi auetan eta beñiro ere gerta liteke orain agertzera guazena: Garai lañiak zebilzkien gure Euskaleña'k; guda zital baten ondoren ostu zizkiguten gure antxin eskubideak. Zeñen deadańak esna zezaken orduan gure eñien lo-zońoa? Bertsolarienak! An azaldu zan Ipańagiñe eñi-esnale.

Gaur ere zeñek erakutsi gure eñiari bere eskubide ta eginbeańak?

Eñiak maite ditu gure adimen argiko bertsolariak. Ar-dangelan, pargińazteko bakańik ez dira yaio. Buru argi ta esaera eder dituzten gizon auek, euskera zaitzeko beańekoak ditugu ta berak ori yakińik ona nola bildu zaizkigun gure deien oiartzunera.

Berak bizi diran artean euskera etzaigu ilko, eta euskera bizi dan artean gure Abeeña ere ez.

Lagun dezaiegun ekińal guzian.

AURKIBIDEA

Aitzol'dar Y'ren Itzaufea: Bertsolaria, nor degu.... VII

I'go BERTSOLARI EGUNA 3

Nola sortu zan (3); Poxpolin-aretoan (4); Lenengo saioa (8); Bigafen saioa (11); Irugafen saioa (16); Laugafen saioa (22); Epai-maiaren iritzia (27); Eusko Gaztedia'n (28); Ondorenak (29).

Il'gafen BERTSOLARI EGUNA 33

Tolosa'n (34); Urtebeñi egunez, Azpeiti'n (36); Ilbeltzaren 12'an Elizondo'n (39); Donosti'ko Batzaldia (42); Lenengo saioa (44); Bigafen saioa (52); Irugafen saioa (64); Laugafen saioa (75); Epai-maiaren iritzia (99).

ARGAZKIYAK

I'ngo Bertsolari-Eguneko epai-maia eta bertsolariak	16
I'ngo Bertsolari-Egunera agertutakoak.....	17
I'ngo Bertsolari-Eguneko guduan txapeldun aukeratuak	32
Il'gn Bertsolari-Eguneko epai-maia eta bertsolariak.	33
Il'gn Bertsolari-Eguneko guduan txapeldun aukeratuak	48
Tolosa'ko guduan jardun zuten bertsolariak	49
Azpeiti'ko guduan jardun zuten bertsolariak	64
Elizondo'ko guduan jardun zuten bertsolariak.....	65

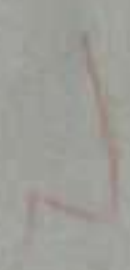

SANEURÍA: 2,50

2